

Юрченко О.А. , Захарчук О.М.

Всесвітня історія: Методичні рекомендації

В784 до проведення семінарських занять // Уклад.:
О.М. Захарчук, О.А. Юрченко – К.: НАУ, 2004. – 68 с.

Ключові слова: методичні рекомендації, всесвітня історія, програма, плани семінарських занять, питання для самоконтролю.

Анотація: Методичні рекомендації містять програму дисципліни, яка зорієнтована на кредитно-модульну систему організації навчання та забезпечення систематичного контролю якості і рівня знань та вмінь студентів. Містять плани семінарських занять, методичні поради студентам, терміни, поняття, питання для самоконтролю, навчальні завдання, теми рефератів та список рекомендованої літератури

Призначені для студентів другого курсу факультету психології та соціології Гуманітарного інституту спеціальності 6.040200 “Соціологія”.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний авіаційний університет

ВСЕСВІТНЯ ІСТОРІЯ

Методичні рекомендації
до проведення семінарських занять
для студентів другого курсу
Гуманітарного інституту
факультету психології та соціології
спеціальності 6.040200 “Соціологія”

Київ 2004

УДК 94(100)(083.97)
ББК ТЗ (0) Я7
В784

Укладачі: О.М.Захарчук (загальні рекомендації,
вступ, розділи 1-10);
О.А.Юрченко (розділи 11-21)

Рецензенти: Т.Є.Курченко, О.П.Машевський

Затверджено на засіданні науково-методично-редакційної ради Гуманітарного інституту 26 червня 2003 року.

В784 **Всесвітня історія: Методичні рекомендації**
до проведення семінарських занять // Уклад.:
О.М. Захарчук, О.А. Юрченко – К.: НАУ, 2004. –
68 с.

Методичні рекомендації містять програму дисципліни, яка зорієнтована на кредитно-модульну систему організації навчання та забезпечення систематичного контролю якості і рівня знань та вмінь студентів. Містять плани семінарських занять, методичні поради студентам, терміни, поняття, питання для самоконтролю, навчальні завдання, теми рефератів та список рекомендованої літератури

Призначені для студентів другого курсу факультету психології та соціології Гуманітарного інституту спеціальності 6.040200 “Соціологія”.

Загальні методичні рекомендації

Мета дисципліни – виявити основні проблеми історичного процесу від зародження перших цивілізацій до сьогодення; шляхом порівняльного аналізу історичного розвитку окремих держав і народів проаналізувати закономірності та основні тенденції розвитку людства в стародавні часи, епоху середньовіччя, новий та новітній час.

Головним завданням дисципліни є виявлення закономірностей, причинно-наслідкових зв'язків, спадкоємності й альтернативності історичного процесу.

Для оволодіння основними проблемами дисципліни студенти повинні використовувати такі **методи наукового дослідження**, як історичний, логічний, а також аналіз, порівняння, спостереження тощо.

В результаті вивчення дисципліни, студенти повинні **знати**:

- головні події всесвітньої історії;
- основні тенденції політичного і соціально-економічного розвитку країн, що вивчаються, закономірності їх історичного розвитку як складових загальносвітової цивілізації;
- причинно-наслідковий зв'язок між подіями;
- джерела і літературу з проблем курсу.

В результаті вивчення дисципліни студенти повинні **вміти**:

- аналізувати історичний матеріал;
- орієнтуватися в сучасних світових подіях через призму історичних подій минулого;
- робити самостійні висновки та узагальнення.

Розпочинати вивчення дисципліни необхідно, перш за все, з ознайомлення зі змістом програми, що дозволить зрозуміти структуру і внутрішню логіку навчального курсу, визначення обсягу роботи і вимог до знань. Під час роботи над кожною темою рекомендується керуватися вказаним розділом у програмі, рекомендованими джерелами та літературою. Вивчаючи дисципліну, студентам необхідно виважено підходити до оцінок історичних подій, уникаючи політизації характерних явищ та історичних осіб.

Програма дисципліни складена викладачами кафедри історії НАУ на основі рекомендованих Міністерством освіти і науки України навчальних програм і охоплює такі види навчального процесу, як лекції, практичні заняття, написання та захист контрольних робіт, консультації, залік тощо.

Метою методичних рекомендацій є допомога студентам у вивченні найбільш важливих проблем світового розвитку. Безперечним є те, що знання історичного шляху різних народів сприяють справжньому усвідомленню загальнолюдських цінностей, баченню інших народів без прикрий спотворень минулих десятиліть.

В запропонованих планах семінарських занять розглядається ряд комплексних тем, які мають методичне значення для вивчення розділів дисципліни “Всесвітня історія”, наприклад, тема: “Перша світова війна (1914-1918 рр.)”. Разом з тим в комплексі розглядаються окремі підтеми, які взаємодіють між собою. Наприклад, тема: “Французька революція кінця XVIII ст.”.

До кожної теми підібрані джерела та література, що дозволяє студентам використовувати альтернативну інформацію при аналізі конкретних історичних подій. Теми, питання, терміни, поняття, назви, теми рефератів, навчальні завдання та питання для самоконтролю складені так, щоб студент міг виявити творчий підхід, прагнув до самостійних міркувань та висновків.

Опанувавши теми семінарських занять, студент повинен зрозуміти основні процеси історії країн Західної Європи та Америки з другої половини XVII ст. – до сьогодення, спільні і відмінні риси їх історичного розвитку, хронологію найголовніших подій і політичної географії країн цих регіонів, джерела і літературу з проблем даного періоду.

В основі підготовки і проведення кожного семінарського заняття лежить самостійна робота студентів з історичними джерелами і літературою. Семінари покликані розвивати творчу самостійність студентів, посилювати їх інтерес до наукових пошуків, сприяти напрацюванню навичок аналізу і синтезу.

На семінарських заняттях студенти опановують науковий апарат, виробляють навички оформлення наукових праць, відшліфовують майстерність усного та письмового викладання наукових положень і висновків.

Працюючи з літературою, необхідно підходити до неї творчо – порівнювати різні точки зору, знаходити альтернативу і на цій основі виробляти самостійне розуміння історико-політичних процесів країн, що вивчаються, вміти аргументовано доводити свою позицію.

До кожного семінарського заняття пропонується перелік тем рефератів, підготовка яких дає можливість студентам краще зрозуміти проблему, проявити творчий підхід. Акцентуємо увагу на тому, що **реферат** є не лише повідомленням з обраної теми, він **являє собою елементарне наукове дослідження**.

Вимоги до реферату такі:

- наявність титульного листа, плану;
- у першому розділі розкриваються актуальність теми, мета дослідження, основні завдання, історіографія проблеми;
- у другому – виклад основного матеріалу з обов'язковими посиланнями на використану літературу;
- висновки, які мають містити власну оцінку студентом проаналізованої у рефераті проблеми;
- список використаної літератури.

До кожної теми семінарського заняття підібрані **терміни, поняття, назви**, знання яких дає можливість студентам краще засвоїти матеріал і перевірити свої знання.

Після кожного семінару даються питання для самоконтролю і навчальні завдання, які є обов'язковими для засвоєння студентами у процесі вивчення дисципліни.

Відвідування семінарських занять є обов'язковим. Якщо семінарське заняття було пропущене, то студент, попередньо узгодивши з викладачем, впродовж тижня має скласти заборгованість.

Знання студентів на семінарських заняттях з дисципліни “Всесвітня історія” оцінюються за такими критеріями:

Відповідь на **“відмінно”** оцінюється, коли студент вільно орієнтується в учбовому матеріалі, вміє аналізувати різні концепції, робить аргументовані висновки, вичерпно відповідає на додаткові запитання викладача.

На оцінку **“добре”** студент має чітко відповісти на запропоновані запитання, вміти робити аналіз і висновки, але на додаткові запитання викладача не дає повної відповіді.

Оцінка “задовільно” ставиться тоді, коли студент частково знає відповідь на запропоновані питання і демонструє спроби самостійного мислення.

“Незадовільно” – це повне незнання програмового матеріалу.

Для забезпечення ефективності навчання, систематизації знань, умінь та навичок студентів застосовуватимуться наступні **форми контролю:**

1. **Поточний контроль** – у формі опитування, дискусій, заслуховування фіксованих виступів, обговорення рефератів з проблематики семінарського заняття.

2. **Тематичний контроль** – аудиторна контрольна робота.

3. **Підсумковий контроль** – захист домашньої контрольної роботи, співбесіда.

Залік виставляється в разі успішного виконання всіх навчальних завдань.

ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ “ВСЕСВІТНЯ ІСТОРІЯ”

ВСТУП

Предмет дисципліни. Періодизація всесвітньої історії, загальна характеристика її періодів.

СТАРОДАВНІ ЧАСИ

1. Виникнення та перші кроки людської цивілізації

Розквіт і занепад Єгипетської держави. Держави Шумеру і Аккаду. Стародавній Вавилон. Стародавній Китай. Стародавня Індія.

2. Зародження європейської цивілізації

Греція у II-у – на початку I тис. до н.е. Афінська держава. Стародавня Спарта. Греко-перські війни.

Розквіт Македонії та її гегемонія в Греції.

Римська республіка у V – середині III ст. до н.е. Розвиток Римської держави у II ст. до н.е. Римська імперія в II-III ст. н.е. Виникнення християнства. Пізня Римська імперія IV – V ст. н.е.

СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ

3. Світ в епоху середньовіччя

Падіння Західної Римської імперії. Утворення варварських держав. Падіння Західної Римської імперії. Візантія IV – XI ст. Виникнення і розквіт європейських держав IX – XV ст. (Франція, Англія, Німеччина, Італія, Московська держава).

НОВИЙ ЧАС

4. Великі географічні відкриття

Причини та передумови Великих географічних відкриттів. Відкриття Америки. Початок завоювання Індії. Відкриття західного шляху до Індії. Перша навколосвітня подорож. Іспанська колонізація Карибського басейну. Завоювання Мексики та Перу.

Колонізація та католицька церква. Географічні відкриття в басейні Тихого океану.

Наслідки Великих географічних відкриттів.

5. Англійська революція середини XVII ст.

Англійський абсолютизм. Громадянська війна. Пресвітеріани та індепенденти. О.Кромвель і реорганізація армії. Д.Лільберн і “Народна угода”. Індепендентська республіка: внутрішня і зовнішня політика. Істинні левелери. Д.Уінстенлі й криза республіки. Протекторат О.Кромвеля. Причини реставрації монархії Стюартів. Режим реставрації.

“Славна революція” 1688-1689 рр. “Біль про права”. Історичне значення подій 1688-1689 рр.

6. Війна за незалежність північноамериканських колоній і утворення США

Заснування перших англійських колоній у Північній Америці. Соціально-економічний і політичний розвиток північноамериканських колоній. Формування північноамериканської нації. Суспільно-політичні погляди “бітьків-засновників” США та відносини між колоніями і метрополією, їх подальший розвиток.

Б.Франклін, Т.Джефферсон, Т.Пейн та ін.

Посилення протиріч між колоніями і метрополією після Семилітньої війни. Посилення визвольного руху. “Бостонське чаювання”. Початок збройної боротьби.

“Декларація незалежності” та її історичне значення. Демократичні перетворення під час війни за незалежність.

Хід військових подій у 1775-1781 рр. Версальський мир і визнання США.

Зростання соціально-економічних суперечностей після війни. Повстання Д.Шейса. Становлення державного ладу США. Конституція 1787 р. “Білль про права” 1791 р. та історичне значення визвольної війни північноамериканських колоній Великобританії.

7. Французька революція кінця XVIII ст. Франція в роки Консульства і Першої імперії (1799-1814 рр.)

Криза феодально-абсолютистського ладу. Конституційні монархісти при владі. “Декларація прав людини і громадянина”. Політичні і соціальні перетворення в роки діяльності Установчих зборів. Конституція 1791 р. Фельяни і жирондисти. Формування коаліції європейських держав проти революційної Франції. Криза конституційної монархії.

Жирондисти при владі. Диктатура яacobінців.

Внутрішня і зовнішня політика термідоріанського конвенту.

Франція в період Директорії (1795-1799 рр.). Грах Бабер і “змова рівних”. Державний переворот 9-10 листопада (18-19 брюмера) 1799 р.

Історичні наслідки і спадщина французької революції.

Бонапартистський режим. Конституція 1799 р. Кодекси Наполеона. Законодавча діяльність Наполеона Бонапарта. Встановлення імперії. Конституція 1804 р. Економічний розвиток в роки імперії.

Зовнішня політика та боротьба Франції з європейськими коаліціями.

Криза Першої імперії.

Історичні наслідки наполеонівських війн.

8. Міжнародні відносини в 20-50-і роки XIX ст.

Зміни у співвідношенні сил між державами Європи після розгрому наполеонівської імперії. Віденський конгрес, “Віденська система”, її основні принципи.

Створення та діяльність Священного союзу.

Боротьба з революційними рухами в Європі. Доктрина збройного втручання у внутрішні справи держав. Інтервенція Священного союзу в Іспанії. Польське повстання 1830 р. і ставлення до нього європейських держав. Послаблення основ “Віденської системи” внаслідок революційних подій 20-40-х років.

“Східне питання” та загострення суперечностей між європейськими державами. Міжнародні суперечності у східному питанні в 30-40-і роки. Загострення східного питання на початку 50-х років. Кримська війна, її міжнародні наслідки. Крах “Віденської системи”.

9. Революції 1848-1849 рр. в Європі

Революція у Франції. Соціально-політична ситуація у Франції в кінці 40-х років. Лютнева революція 1848 р. та створення Тимчасового уряду. Проголошення республіки.

Червневне повстання в Парижі. Конституція Другої республіки (1848 р.). Утворення “партії порядку”. Обрання президентом Франції Луї Бонапарта.

Піднесення демократичного руху навесні 1849 року. Парламентська диктатура “партії порядку”. Відміна загального виборчого права. Бонапартиський переворот 2 грудня 1851 р. Встановлення Другої імперії. Місце революції 1848-1849 рр. в історії Франції.

Революція в Німеччині. Початок революції в західних регіонах країни. Ліберально-демократичний рух. Скликання об’єднаного ландтагу та передпарламенту. Проблема національного об’єднання. Імперська конституція 1849 р. Причини поразки революції.

Перші робітничі організації Д.Готшалька і С.Борна. Діяльність К.Маркса і Ф.Енгельса.

Характер, наслідки і значення революції.

Революція в Австрійській імперії. Соціально-економічні проблеми Габсбургської монархії в 40-х роках XIX ст. Назрівання

революції. Повстання у Відні. Скликання рейхстагу. Національне питання. Празьке повстання 1848 р. Розвиток революції. Міністерство Шварценберга. Конституція 1849 р.

Революція в Угорщині. Політична програма угорської опозиції Л.Кошут. Початок революції. “12 вимог” Ш.Петефі. Уряд Батіані. Революційні перетворення. Хорватський похід на Будапешт. Проголошення незалежності Угорщини. Визвольна війна угорського народу 1849 р. Інтервенція Австрії і Росії. Придушення революції, її наслідки.

Революція в Італії. Назрівання революційної кризи. Початок революції, її перший етап. Повстання в Сицилії та революційна боротьба в інших італійських державах. Введення конституцій в Тоскані, Сардинському королівстві та Папській державі. Повстання в Мілані та Венеції. Національно-визвольна війна проти Австрії. Поразка італійських військ.

Другий етап революції. Піднесення революційного руху у Венеції, Тоскані, Римі. Друга війна за незалежність, причини її невдачі. Перемога Габсбургів на Півночі Італії. Інтервенція Франції проти Римської республіки. Наслідки і значення революції.

10. Процес створення національних держав в Західній Європі

Об'єднання Італії. Політичне й економічне становище Італії після революції 1848-1849 рр. Республікансько-демократичне та помірковано-ліберальне направлення у національно-визвольному русі. К.Кавур, Д.Манін, Д.Мадзіні та Д.Гарібальді.

Франко-італо-австрійська війна 1859 р. Національний рух у Центральній Італії. Революційні виступи в Сицилії. Похід “Тисячі” Дж.Гарібальді. Приєднання Неаполітанського королівства до П'ємонту. Створення Італійського королівства: його державний лад, внутрішнє становище і зовнішня політика. Приєднання Венеції.

Франко-пруська війна і завершення об'єднання Італії.

Об'єднання Німеччини. Промислове піднесення в 50-60-і роки. Аграрні відносини. Формування єдиного національного ринку.

Австро-пруська боротьба за лідерство в Німеччині. “Національний союз” і “малонімецький” план об'єднання Німеччини. Конституційний конфлікт у Пруссії та прихід до влади

О.Бісмарка. Робітничий рух у 50-60-і роки XIX ст. Ф.Лассаль та його роль у робітничому русі. Створення Соціал-демократичної робітничої партії.

Початок об'єднання Німеччини під проводом Пруссії. Війна за Шлезвіг-Гольштейн. Австро-пруська війна. Створення Північнонімецького союзу і його конституція. Франко-пруська війна і завершення об'єднання Німеччини.

11. Соціалістична думка, міжнародний робітничий та соціалістичний рухи

Теоретичне і соціалістичне обґрунтування суспільних порядків у політичних системах А.Сен-Сімона, Ш.Фур'є, Р.Оуена.

Виникнення поняття “соціалізм”.

Соціалістична концепція К.Маркса, її основні положення. Відмінність марксизму від інших соціалістичних концепцій (Л.Блан, П.Прудон).

Практична діяльність К.Маркса і Ф.Енгельса. “Союз комуністів”. Заснування міжнародного товариства робітників і його діяльність.

Робітничий рух в останній третині XIX ст., його основні тенденції. Створення національно-політичних робітничих партій, умови та форми їх діяльності.

Заснування II Інтернаціоналу, основні етапи його діяльності. Боротьба політичних течій в II Інтернаціоналі.

Проблема “кризи марксизму” в кінці 90-х років. Соціал-демократичний ревізіонізм Е.Бернштейна з питань теорії та практики соціал-демократії початку XX ст.

12. Провідні країни Європи та Америки наприкінці XIX ст. – 1914 р.

Основні тенденції економічного та політичного розвитку Німеччини, Великої Британії, Франції, Росії та США.

Створення німецької імперії. Канцлерство О. фон Бісмарка. Характер і основні риси “вільгельмівської епохи”.

Причини швидких темпів економічного розвитку Німеччини і США.

Поступова втрата Великою Британією світової промислової і торгової гегемонії.

Встановлення Третьої республіки у Франції. Особливості її внутрішньополітичного розвитку.

Особливості економічного та політичного розвитку США. Посилення експансіоністських тенденцій в зовнішній політиці в кінці XIX – на початку XX ст.

Соціально-економічний і політичний розвиток Російської імперії.

13. Міжнародні відносини в останній третині XIX ст. і на початку XX ст. (до 1914 р.)

Нові риси міжнародного розвитку в останній третині XIX ст.

Європейська політика Німеччини. “Союз трьох імператорів”. Франко-німецька “військова тривога” 1875 р. Троїстий союз (1882 р.) Австро-німецько-російська угода 1881 р.

Колоніальна експансія європейських держав у 70-90 рр. XIX ст. Загострення суперечностей між ними. Англо-німецькі колоніальні протиріччя. Фашодський інцидент.

Балканська проблема і посилення напруженості в Європі в кінці 80-х років. Зближення Франції та Росії, франко-російський союз (1891-1893 рр.).

Перші війни за переділ колоніального світу: іспано-американська (1898 р.), англо-бурська (1899-1902 рр.), російсько-японська (1904-1905 рр.).

Загострення англо-німецьких протиріч на початку XX ст. Англо-французька Антанта. Перша марокканська криза (1905-1906 рр.).

Англо-російська угода 1907 р. Оформлення Антанти. Протистояння країн Троїстого союзу і Антанти. Боснійська криза 1908-1909 рр. Агадирський інцидент і друга марокканська криза (1911 р.). Балканські війни (1912-1913 рр.). Зростання військової небезпеки. Розстановка сил на міжнародній арені до літа 1914 р.

НОВІТНЯ ДОБА

14. Перша світова війна 1914-1918 рр.

Привід до війни. Сараєвське вбивство і липнева криза 1914 р. Розв’язання світової війни. Цілі воюючих держав. Військово-стратегічні плани противників.

Військові дії й дипломатична боротьба коаліцій за нейтральні країни. Вступ у війну Туреччини.

Воєнні події в 1915 р. на Східному і Західному фронтах. Вступ у війну Італії та Болгарії. Розгром Сербії. Близькосхідні театри воєнних дій. Військово-морські операції.

Спроба Німеччини досягти вирішальних успіхів у 1916 р. на Західному фронті. Верденська битва. Вступ у війну Румунії. Операції на Італійському, Салонікському, Кавказькому, Месопотамському, Сирійсько-Палестинському фронтах. Дії на морі в 1916 р. Секретні угоди про умови територіального поділу світу.

Війна і державне регулювання господарського життя у воюючих країнах. Економічне становище і внутрішня політика Німеччини, Австро-Угорщини і країн Антанти (Англії, Франції, Італії). Становище трудящих мас і соціальні проблеми воюючих країн. Характерні особливості політичної ситуації у воюючих країнах.

Нейтралітет США до 1917 р., його причини. Державне регулювання економіки і трудових відносин. Перетворення США у фінансовий центр світу. Політична боротьба з питання вступу у війну.

Хід війни в 1917-1918 рр. і її завершення. Лютнева революція 1917 р. в Росії і ситуація на Східному фронті. Вступ у війну США. Військові дії на Західному фронті. Військові дії на інших фронтах і на морі.

Кампанія 1918 р. Брест-Литовський і Бухарестський мирні договори. Додаткові дії на Західному фронті. Поглиблення кризи в країнах німецького блоку. Капітуляція Болгарії, Туреччини, Австро-Угорщини. Капітуляція Німеччини, умови перемир'я.

Результати і наслідки I світової війни.

15. Лютнева революція та Жовтневий переворот і встановлення більшовицького режиму в Росії (1917-1922 рр.)

Лютнева революція 1917 р. Поглиблення політичної і соціально-економічної кризи. Жовтневий переворот 1917 р. Встановлення більшовицької диктатури. Громадянська війна.

16. Індустріальні розвинуті країни Європи та Америки між двома світовими війнами (1918-1939 рр.)

Паризька мирна конференція 1919 р. Вашингтонська конференція 1921-1922 рр., її рішення та історичні наслідки. Визначення характеру Версальсько-Вашингтонської системи повоєнного устрою світу.

Сполучені Штати Америки.

Наслідки Першої світової війни для США. Перетворення країни на економічно найпотужнішу державу світу.

Президентські вибори 1932 р. та прихід до влади уряду Ф.Д.Рузвельта. “Новий курс” Ф.Д.Рузвельта, його теоретичні засади та практичне втілення в законодавстві, промисловості, сільському господарстві, соціальній сфері і політичному житті США. Відображення “нового курсу” в зовнішній політиці.

Велика Британія.

Економічне і політичне становище Великої Британії після першої світової війни. Парламентські вибори 1918 р.

Перший лейбористський уряд, його внутрішня та зовнішня політика.

Особливості світової економічної кризи у Великій Британії. Вестмінстерський статут.

Зовнішня політика Великої Британії в 1920-1930 рр.

Франція.

Особливості економічного, соціально-політичного та духовного життя Франції після завершення Першої світової війни.

Ключові внутрішньополітичні і зовнішньоекономічні проблеми Франції другої половини 20-х рр.

Світова економічна криза у Франції та її особливості. Причини посилення лівого руху у Франції.

Утворення Народного фронту, його перемога на виборах та політика уряду Народного фронту. Франція напередодні Другої світової війни: на шляху до краху Третьої Республіки.

Німеччина.

Листопадова революція 1918 р. і поразка у Першій світовій війні.

Особливості соціально-економічного та політичного розвитку Веймарської Республіки (1919-1933 рр.). Зародження націонал-соціалізму.

Прихід А.Гітлера до влади. Формування тоталітарної системи нацистської диктатури. “Уніфікація профспілок”. Фашизація культурного життя. Політика антисемітизму. Мілітаризація економіки.

Зовнішня політика А.Гітлера.

Вимога ревізії Версальської угоди і “здобуття нового життєвого простору”. Відкидання колективної безпеки і укладання двосторонніх угод. Англо-німецька морська угода 1935 р. Вступ у Рейнську демілітаризовану зону. Зближення з Японією (Антикомінтернівський пакт) та Італією (віль Берлін-Рим). Аншлюс Австрії (1938 р.). Мюнхенська угода (1938 р.). Анексія Чехословаччини (1939 р.). Радянсько-німецький пакт про ненапад (1939 р.).

Італія.

Наслідки Першої світової війни для Італії. “Переможена серед переможців”.

Зародження фашистського руху в Італії: причини виникнення, програма, сутність та специфіка.

Прихід фашистів до влади і початковий період їх правління. Встановлення тоталітарної фашистської диктатури в Італії та її особливості. Латеранська угода.

Італія в роки світової економічної кризи 1929-1933 рр.

Політика етатизму та “автаркії”. Фашизація усіх сфер життя.

Зовнішня політика фашистської Італії.

Італійська агресія проти Єфіопії. Участь італійських збройних сил в громадянській війні в Іспанії. Зближення з Німеччиною. Італія і Мюнхенська угода. Агресія Італії проти Албанії.

17. СРСР в 1920-1930-ті роки

Перехід від політики “воєнного комунізму” до нової економічної політики. Сутність і мета непу.

Створення СРСР. Радянська модернізація СРСР. Індустріалізація. Насильницька колективізація. Масові репресії.

Зовнішня політика СРСР у 20-30-ті рр.

18. Друга Світова війна (1939-1945 рр.)

Походження Другої світової війни, її причини, характер, періодизація. Напад Німеччини на Польщу. Оголошення

Великобританією та Францією війни Німеччині, перетворення війни на світову.

“Дивна війна” на Західному фронті.

Радянсько-німецький договір про дружбу та кордони.

Приєднання до СРСР Західної України та Західної Білорусії, держав Балтії та Бессарабії.

Напад гітлерівської Німеччини на Данію, Норвегію, Францію. Захоплення Бельгії, Голландії та Люксембургу. Капітуляція Франції. “Битва за Англію”.

Напад Італії на Грецію, греко-італійська війна. Допомога Греції з боку Великобританії, поразка італійських військ.

Напад Німеччини на Югославію і Грецію та його наслідки для подальшого ходу світової війни.

Німецький окупаційний режим в Європі. Феномен колабораціонізму. “Новий порядок”. Зародження руху Опору.

Напад фашистської Німеччини на СРСР. Бойові дії Німеччини проти СРСР в червні-листопаді 1941 р. Розгром німецько-фашистських військ під Москвою – крах гітлерівського плану “блискавичної війни” проти СРСР. Початок створення антигітлерівської коаліції.

Напад Японії на Перл-Харбор, вступ США в Другу світову війну. Розвиток та зміцнення союзницьких відносин між Великобританією, СРСР та США. Атлантична хартія.

Сталінградська битва та її значення для подальшого перебігу Другої світової війни. Бойові дії в Північній Африці, битва при Ел-Аламейні.

Поразка німецько-фашистських військ в Північній Африці. Висадка англо-американських військ на Сицилії і Півдні Італії.

Битва на Курській дузі та її історичне значення. Капітуляція Італії. Подальше зміцнення антигітлерівської коаліції. Тегеранська конференція.

Військові дії 1944 р. Відкриття другого фронту.

Визволення Франції. Кримська (Ялтинська) конференція. Бойові дії на заключному етапі. Беззастережна капітуляція фашистської Німеччини. Берлінська (Потсдамська) конференція.

Вступ СРСР у війну з Японією, розгром японської Квантунської армії. Беззастережна капітуляція Японії. Закінчення Другої світової війни.

Всесвітньо-історичне значення перемоги над фашизмом і японським імлітаризмом у Другій світовій війні. Уроки Другої світової війни.

19. Світ після Другої світової війни (1945-1963 рр.)

Головні політичні підсумки Другої світової війни. Створення ООН. Паризька мирна конференція. Мирні договори з колишніми європейськими союзниками гітлерівської Німеччини.

Початок “холодної війни” в міжнародних відносинах, її причини і характер. “Доктрина стримування”. Доктрина Трумена. “План Маршалла”. Створення організації Північноатлантичного договору (НАТО). Позиція СРСР в протистоянні Захід-Схід. Встановлення нових політичних режимів в Східній Європі і виникнення соціалістичного табору. Створення Ради Економічної Взаємодопомоги (РЕВ). Берлінська криза 1948 р. Розкол Німеччини. Початок розпаду колоніальної системи європейських держав. Війна в Індокитаї. Одержання незалежності Індією.

Новий етап протистояння Захід-Схід. Війна в Кореї та її наслідки. Створення Організації Варшавського договору (ОВД). Розвиток системи військово-політичних блоків. АНЗЮС (Австралія, Нова Зеландія, США). СЕАТО (Організація договору країн Південно-Східної Азії). СЕНТО (Організація країн Центрального договору). Суецька криза 1956 р. Берлінська криза 1958-1961 рр. Карибська (Кубинська ракетна) криза. Виникнення позитивних тенденцій у відносинах Захід-Схід у другій половині 50-х – на початку 60-х років. Війна США у В’єтнамі.

20. Сполучені Штати Америки у другій половині ХХ ст.

Зміни у світових позиціях і роль США після Другої світової війни. Особливості соціально-економічного розвитку США. Вплив війни у В’єтнамі на становище в США.

Особливості внутрішньої і зовнішньої політики адміністрації Дж.Картера.

Президентство Р.Рейгана . “Рейганоміка”. Лідерство США у світовому господарстві.

Президентство Дж.Буша: реакція на політичні зміни в СРСР. США і війни в Перській затоці.

Зовнішньополітична діяльність адміністрації У.Клінтона.

Внутрішня і зовнішня політика президента Дж.Буша-молодшого. США на сучасному етапі.

21. Провідні країни Західної Європи в другій половині ХХ ст.

Великобританія: лейбористи і консерватори при владі. Завершення переходу від Імперії до Співдружності.

Прихід до влади консерваторів на чолі з М.Тетчер у 1979 р. Внутрішня і зовнішня політика урядів М.Тетчер. Феномен “тетчеризму”. Британське суспільство в роки прем’єрства Дж.Мейджора.

Прихід до влади лейбористів на чолі з Т.Блером (1997 р.). Феномен “нового лейборизму”.

Сучасне економічне і політичне становище Великої Британії.

Франція. Тимчасовий режим (1944-1946 рр.). Четверта республіка (1946-1958 рр.). Конституція V республіки. Де Голль і “голлізм”.

Внутрішньополітичне життя та зовнішня політика Франції в 70-80-х рр. Особливості політичних орієнтирів президентів В.Жіскар д’Естена, Ф.Міттерана та Ж.Ширака.

Французьке політичне життя і зовнішня політика на сучасному етапі.

ФРН. Утворення ФРН, її конституція. Внутрішня політика уряду К.Аденауера (1949-1963рр.): доктрина соціального ринкового господарства і досягнення “економічного дива” та “добробуту для всіх”.

Нова східна політика уряду В.Брандта-Шееля (1969-1974 рр.), його програма внутрішніх реформ.

Г.Коль та його політика оновлення країни. Відновлення німецької єдності. Досягнення і проблеми об’єднаної Німеччини та пошук шляхів їх вирішення урядом Г.Коля.

Нова розстановка політичних сил в об’єднаній Німеччині.

Особливості внутрішньополітичного і зовнішньополітичного курсів урядів Г.Шрьодера.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Ададуrow В. Історія Франції (від початків до кінця XVIII ст.). – Львів: Вид-во УКУ, 2002.
2. Американские президенты: 41 исторический портрет от Джорджа Вашингтона до Билла Клинтона. – Ростов-на-Дону: Феникс, 1997.
3. Белоусов Л.С. Бенитто Муссолини. Политический портрет // Новая и новейшая история, 1991. – № 5-6.
4. Булок А. Гитлер и Сталин. Жизнь великих диктаторов. – М.: Русич, 2000, Т. 1-2.
5. Бурова И.И. Две тысячи лет истории Англии. – СПб.: Бельведер, 2001.
6. Ватлин А.Ю. Германия в XX веке. – М.: РОССПЕН, 2002.
7. Верт Н. Історія Радянської держави. 1900-1991: Пер. з фр. Навчальний посібник. – Рівне, “Вертекс”, 2001.
8. Виппер Р.Ю. История Нового времени. – К.: Ника-Центр, 1997.
9. Всемирная история. Учебник для вузов / Под ред. Г.Б.Полякова, А.К.Марковой. – М., 1997.
10. Всесвітня історія: Навч. посіб. / Б.М.Гончар та ін. – К.: Т-во “Знання”, 2002.
11. Газін В.П., Копилов С.А. Новітня історія країн Європи та Америки 1918-1945 рр. – К.: “Слово”, 2003.
12. Егер О. Новейшая история (Всемирная история). – СПб: ООО “Издательство Полигон”, 1999. – Т. 4.
13. Ерин и др. Некоторые соображения к обсуждению периодизации новой и новейшей истории // Новая и новейшая история, 1994. – № 4-5.
14. Іваницька О.П. Новітня історія країн Європи та Америки (1918-1945): Навч. посіб. – К.: Комп’ютерплес, 2001.
15. Іваницька О.П. Новітня історія країн Європи та Америки (1945-2003). – Вінниця: “Фоліант”, 2003.
16. История Древней Греции: учеб. / В.И.Кузищин и др. – М.: Высш. шк., 2001.
17. История Древнего Рима: учеб. / В.И.Кузищин и др. – М.: Высш. шк., 2001.

18. История Европы. – М.: Наука, 1988. – Т. 1. Древняя Европа.
19. История Европы. – М.: Наука, 1993. – Т. 3. От средневековья к Новому времени (конец XV- первая половина XVII вв.).
20. История Европы. – М.: Наука, 1994 – Т. 4. История нового времени.
21. История Европы. – М.: Наука, 2000. – Т. 5. От Французской революции конца XVIII века до Первой мировой войны.
22. История дипломатии / Отв. ред. В.А.Зорин – М.: Политиздат, 1959 – Т. 1-2.
23. История Италии: В 3-х Т. / Под ред. С.В.Сказкина. – М.: Наука, 1970. – Т. 1-2.
24. История Франции: В 3-х Т. / Под ред. А.З.Манфреда. – М.: Наука, 1973. – Т. 1-2.
25. История Китая: Учеб. / Под. ред. А.В.Меликсетова. – М.: МГУ, 1998.
26. История средних веков: в 2 т.: учеб. / Под. ред. С.П.Карпова. – М.: МГУ, 1997. – Т.1.
27. История средних веков: в 2 т.: учеб. / Под. ред. С.П.Карпова. – М.: МГУ, 2001. – Т. 2.
28. История Нового времени / Р.Ю.Виппер, И.П.Реверсов, А.С.Трачевский. – М.: Республика, 1995.
29. Історія сучасного світу. Навч. посіб. / Ю.А.Горбань та ін. – К.: Телепресінформ, 2001.
30. История новейшего времени стран Европы и Америки: 1945-2000 / Под. Ред. Е.Ф.Язькова. – М.: “Простор”, 2002.
31. Козенко Б.Д., Садовая Г.М. К дискуссии о периодизации истории стран Европы и Америки // Новая и новейшая история, 1996. – № 1.
32. Козенко Б.Д., Садовая Г.М. О периодизации новой и новейшей истории // Новая и новейшая история, 1993. – № 4.
33. “Круглый стол”: Проблемы периодизации новой и новейшей истории // Новая и новейшая история, 1995. – № 1.
34. Крип'якевич І. Всесвітня історія: у 3 кн. – К.: Либідь, 1995. – Кн. 1-3.
35. Кудряченко А.І. Європейська політика Федеративної республіки Німеччини (1970-1991 рр.). – К.: Наукова думка, 1996.

36. Кёнигсбергер Г.Г. Средневековая Европа, 400-1500 годы / Пер. с англ. – М.: “Весь мир”, 2001.
37. Манфред А.З. Наполеон Бонапарт. – Сухуми: Алашара. 1989.
38. Нариси з історії дипломатії України. / Під ред. В.А.Смоля. – К.: Видавничий дім “Альтернативи”, 2001.
39. Новая история стран Европы и Америки. Первый период. Под ред. Е.Е.Юровской и И.М.Кривогуза. – М.: Высш. шк., 1997.
40. Новая история стран Европы и Америки. Второй период. Под ред. И.М.Кривогуза и Е.Е.Юровской. – М. Высш. шк., 1998.
41. Новая история стран Европы и Америки. Начало 1870-х годов – 1918 г.: Учебник / Под ред. И.В.Григорьевой. – М.: Изд-во МГУ, 2001.
42. Новейшая история стран Европы и Америки. XX век: учеб. Для студ. высш. учеб. заведений: В 3 ч. / Под ред. А.М.Родригеса и М.В.Пономарева. – М.: Владос, 2001. – Ч. 1-3.
43. Палмер А. Бисмарк. Пер. с англ. – Смоленск: “Русич”, 1997.
44. Прицкер Д.П. Жорж Клемансо: Полит. биография. – М.: Мысль, 1983.
45. Системная история международных отношений в четырех томах. События и документы. 1918-2000 / Отв. Ред. А.Д.Богатуров. – М.: Московский рабочий, 2000.
46. Смирнов В.П. Франция в XX веке. – М.: Дрофа, 2001.
47. Тарле Е.В. Европа в эпоху империализма // Тарле Е.В. Сочинения. – М.: Изд-во АН СССР, 1958. – Т. 5.
48. Тейлор А. Дж. Борьба за господство в Европе. 1848-1918. – М.: Изд-во иностранной литературы, 1958.
49. Хома Н.В. Історія держави та права зарубіжних країн. Навч. посіб. – К.: “Каравелла”, 2003.
50. Чандлер Д. Военные кампании Наполеона. Триумф и трагедия завоевателя. Пер. с англ. – М.: Центрполиграф, 1999.

Як відомо, в НАУ запроваджується кредитно-модульна система організації навчання і забезпечення систематичного контролю якості і рівня знань студентів, стимулювання їх самостійної роботи.

Навчальний модуль дисципліни – відносно самостійний блок дисципліни, який логічно об'єднує кілька навчальних елементів за змістом, взаємозв'язком чи результатами.

Повноцінне оволодіння кожним навчальним модулем передбачає опрацювання і засвоєння студентом певного кола теоретичних питань та виконання практичних завдань і відбувається під час аудиторної та самостійної роботи згідно з навчальним планом.

За цією системою дисципліна “Всесвітня історія” поділяється на чотири модулі.

МОДУЛЬ 1

Лекційні заняття

- Тема 1.** Вступ. Стародавні часи. Світ в епоху Середньовіччя та на початку нової доби.
- Тема 2.** Англійська революція середини XVII ст.
- Тема 3.** Війна за незалежність північноамериканських колоній та утворення США.
- Тема 4.** Французька революція кінця XVIII ст. Франція в роки Консульства і Першої імперії (1799-1814 рр.).

Практичні заняття

СЕМІНАР 1

Тема 2. Англійська революція середини XVII ст.

План

1. Соціально-економічні та політичні передумови англійської революції.
2. Суспільно-політична боротьба протягом революції. Суспільні погляди індепендентів, левелерів, дигерів.
3. Особливості, основні етапи та наслідки англійської революції.

Реферат

О.Кромвель – людина, політик, полководець.

Поняття, терміни, назви: революція, нові дворяни, пуританство, Довгий парламент, “Велика ремонстрація”, громадянська війна, “круглоголові”, “кавалери”, пресвітеріани, армія нового зразка, індепенденти, республіка, левелери, дигери, протекторат, “Славна революція”, “Білль про права”, конституційна монархія.

ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Виппер Р.Ю. История Нового времени. – К.: Ника-центр, 1997. – С. 136-164; 173-183.
2. Всесвітня історія. Навч. посіб. / Під ред. Б.М.Гончара та ін. – К.: Знання, 2002. – С. 224-226.
3. Новая история стран Европы и Америки. Первый период. Под ред. Е.Е.Юровской и И.М.Кривогуза. – М. Высш. шк., 1997. – С. 8-27.
4. Сборник документов по истории нового времени. Буржуазные революции XVII – XVIII вв. – М., 1990. – С. 6-88.
5. Сборник документов по истории нового времени стран Европы и Америки (1640-1870). / Сост. Е.Е.Юровская. – М.: Высш. шк., 1990. – С. 5-45.
6. Хома Н.М. Історія держави і права зарубіжних країн. Навч. посіб. – К.: “Каравелла”, Львів “Новий світ 2000”, 2003. – С. 282-293; 303.

Додаткова

7. Бурова И.И. Две тысячи лет истории Англии. – СПб.: Бельведер, 2001. – С. 303-333; 339.
8. Виппер Р.Ю. История Нового времени. – К.: Республика, 1995. – С. 121-132.
9. История Европы. – М.: Наука, 1994. – Т. 4. История нового времени. – С. 11-41; 124-138.
10. Ковард Б.О. Оливер Кромвель. – Ростов-на-Дону, 1997.
11. Оксфордская иллюстрированная энциклопедия. В 9 тт. Т. 3. – Всемирная история. С древнейших времен и до 1800 года /

- Пер. с англ. – М.: Издательский дом «ИНФРА-М», 2000. – С.16, 23, 41, 92, 109, 140, 146, 176-177, 184, 186, 229-230, 272-273, 315-316, 330.
12. Павлова Т.А. Оливер Кромвель: человек и политик (1599-1658) // Новая и новейшая история. – 1971. - № 1. – С. 118-128; № 2. – С. 126-136.
 13. Павлова Т.А. Кромвель. – М.: Молодая гвардия, 1980.

Методичні рекомендації

Англійська революція XVII ст. була зумовлена насамперед стрімкими змінами в економіці, зростанням нових соціальних верств. При підготовці до семінарського заняття рекомендується прослідкувати розклад феодальних відносин в сільському господарстві, поширення там фермерства, капіталістичної оренди, найманої праці, соціального розшарування селянства. Також потрібно висвітлити зародження та розвиток капіталістичної мануфактури, промислову спеціалізацію окремих регіонів, накопичення значних капіталів у торгівлі та вкладання їх у виробництво. Необхідно приділити увагу формуванню буржуазних суспільних груп, особливо так званого “нового дворянства”, яке очолило боротьбу проти королівської влади. Бажано проаналізувати феодальні перепони які гальмували розвиток нових виробничих відносин й викликали невдоволення вищезгаданих категорій населення.

Зверніть увагу також на значне загострення суперечностей між короною та представленою у парламенті буржуазією із зміною у 1603 році королівської династії. Новий король Яків VI Стюарт, будучи до цього правителем Шотландії, не був знайомий із англійськими парламентськими традиціями й прагнув встановити нехарактерний для країни абсолютистський стиль правління, посилити переслідування все популярнішого пуританства. Потрібно також детально зупинитись на конфлікті між Карлом I та опозицією від початку скликання Довгого парламенту (**3 листопада 1640 року**) до розгортання громадянської війни (**серпень 1642 року**).

Готуючись до **другого питання**, зверніть увагу на те, що особливістю Англійської революції середини XVII ст. була значна різноманітність суспільно-політичних течій. Розглядаючи суспільні

ідеї інDEPENDENTІВ, необхідно проаналізувати складну еволюцію поглядів їх лідерів (Д.Мільтона, О.Кромвеля, Г.Айртона) й зважати на те, що безпосередній вплив на них мали бурхливі події під час розгортання революції, загострення політичної боротьби. Встановлення режиму протекторату, в свою чергу, зумовило переосмислення багатьох постулатів державницьких ідей.

Характеризуючи ідеї левелерів, важливо проаналізувати обставини, за яких виникла ця течія, показати, які соціальні верстви стали основою даного руху, оскільки все це мало значний вплив на формування поглядів переконання його учасників. З'ясовуючи погляди Д.Лільберна, необхідно наголосити на його прагненнях до забезпечення насамперед політичної рівності членів суспільства й відмежування від ідей соціально-економічної рівності, яких дотримувались дигери (“справжні левелери”) на чолі з Д.Уінстенлі.

Висвітлюючи **третє питання**, студенти повинні виділити та охарактеризувати основні етапи та наслідки англійської революції середини XVII ст. Особливо зверніть увагу на те, що саме в результаті “Славної революції” та прийняття “Білля про права” **(1688-1689 pp.)** в Англії було сформовано основи політичної системи, яка визначала її розвиток протягом наступних століть. Крім того, було остаточно усунуто перешкоди на шляху розвитку капіталістичних відносин.

Питання для самоконтролю

1. В чому полягали соціально-економічні й політичні передумови Англійської революції середини XVII ст.?
2. Що дало поштовх до відкритого протистояння короля та парламенту? Які верстви суспільства у громадянській війні підтримували короля, а які – парламент?
3. Чому армія парламенту спершу зазнавала поразок, а потім почала перемагати?
4. Які законодавчі акти були прийняті за роки існування “Довгого парламенту”?
5. Чим погляди інDEPENDENTІВ відрізнялись від пресвітеріан та левелерів?
6. Які сили прийшли до влади в Англії внаслідок громадянських війн?

7. На яких засадах було створено республіку в Англії?
8. Чому в Англії встановився режим протекторату? Чиї інтереси він захищав?
9. Чому було повалено режим протекторату?
10. Які верстви населення підтримували відновлення в Англії монархії?
11. Чому події 1688-1689 рр. в історії Англії називають “Славною революцією”?

Навчальні завдання

1. Охарактеризуйте економічний розвиток Англії в першій чверті XVII ст.
2. Проаналізуйте політичний устрій в Англії на початку XVII ст.
3. Охарактеризуйте основні етапи англійської революції.
4. Проаналізуйте програмні відмінності англійських політичних партій періоду революції.
5. З’ясуйте основні ідеї дигерів.
6. Охарактеризуйте політичний курс О.Кромвелля:
 - а) внутрішня політика;
 - б) зовнішня політика.
7. Відтворіть хронологічну послідовність подій Англійської революції.
8. Проаналізуйте зовнішню політику Англії доби революції.
9. З’ясуйте, які події відбулися одночасно з Англійською революцією в Україні і порівняйте їх.
10. Розкрийте наслідки і значення Англійської революції середини XVII ст.

СЕМІНАР 2

Тема 3. Війна за незалежність північноамериканських колоній та утворення США

План

1. Особливості соціально-економічного розвитку та політичного устрою колоній Великобританії в Північній Америці на середину XVIII ст.

2. Проголошення незалежності та оформлення американської державності.
3. Особливості війни за незалежність як першої американської революції.

Реферати

1. Дж. Вашингтон та його роль у становленні американської державності.
2. Т.Джефферсон – автор Декларації незалежності.
3. Б.Франклін – людина, мислитель, дипломат.

Поняття, терміни, назви: Новий світ, Закон про гербовий збір, “Бостонське чаювання”, Континентальний конгрес, “Декларація незалежності”, конституція, президент, “Біль про права”.

ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Виппер Р.Ю. История Нового времени. – К.: «Ника-Центр», 1997. – С. 274-288.
2. Всесвітня історія. Навч. посіб. / Під ред. Б.М.Гончара та ін. – К.: Знання, 2002. – 232-235
3. Новая история стран Европы и Америки. Первый период. Под ред. Е.Е.Юровской и И.М.Кривогуза. – М. Высш. шк., 1997. – С. 223-240.
4. Сборник документов по истории нового времени стран Европы и Америки (1640-1870): Учеб. Пособ. / Сост. Е.Е.Юровская. – М.: Высш. шк. – 1990. – С. 46-84.
5. Сборник документов по истории нового времени. Буржуазные революции XVII- XVIII вв. Учеб. Пособ. / Под. ред. В.Г.Сироткина. – М.: Высш. шк., 1990. – С. 88-174.
6. Хома Н.М. Історія держави та права зарубіжних країн. Навч. посіб. – К.: “Каравелла”, Львів “Новий світ” – 2000, 2003. – С. 325-331.

Додаткова

7. Американские президенты: 41 исторический портрет от Джорджа Вашингтона до Билла Клинтона. – Ростов-на-Дону: Феникс, 1997.
8. Виппер Р.Ю. и др. История Нового времени / Р.Ю.Виппер, И.П.Реверсов, А.С.Трачевский. – М.: Республика, 1995. – С. 229-235.
9. Иванов Р. Франклин. – М., 1972.
10. История США: В 4 т. – М., 1983. – Т. 1. – С. 81-96; 131-204.
11. Оксфордская иллюстрированная энциклопедия. В 9 тт. – Т. 3. Всемирная история с древнейших времен и до 1800 года. / Пер. с англ. – М.: Издательский дом "ИНФРА-М", 2000. – С. 5, 46, 51, 58-59, 68, 76, 107, 139, 170, 184, 253-254.
12. Севастьянов Г.К., Уткин А.И. Томас Джефферсон. – М., 1976.
13. Согрин В.В. Джефферсон. Человек, мыслитель, политик. – М., 1989.
14. Согрин В.В. Бенджамин Франклин – выразитель антиколониальной идеологии // США: экономика, политика, идеология. – 1975. – № 10. – С. 36-45.
15. Согрин В.В. Основатели США: исторические портреты. – М., 1983.
16. Яковлев К.К. Вашингтон. – М., 1973.

Методичні рекомендації

Розглядаючи передумови Американської революції, потрібно звернути увагу на значне зростання економічного потенціалу північноамериканських колоній Великобританії, стрімке збільшення кількості населення, досвід власного самоврядування, підвищення культурного рівня, формування власної інтелігенції, яка ідеологічно обґрунтувала право і необхідність боротьби за незалежність. Після перемоги Великобританії у боротьбі з Францією за колонії й переходу французької Канади до Британської імперії, англійські колоністи вже не мали небезпечного ворога в Північній Америці й не потребували захисту метрополії. Понад з цим, зростало невдоволення обмеженнями на торгівлю з іншими країнами на штучне стримування розвитку місцевої промисловості. Особливо необхідно зупинитись на зміні політики Великобританії щодо вищезгаданих колоній з приходом до влади

короля Георга III (**1760 рік**), який намагався поставити колонії під жорсткий контроль та розпочати оподаткування їх населення.

Готуючись до **другого питання**, доцільно проаналізувати умови, за яких відбулося проголошення незалежності, відслідкувати події та організаційні заходи, які мали наслідком консолідацію тринадцяти формально не пов'язаних між собою колоній.

Зокрема, слід звернути увагу на роботу Першого континентального конгресу (**1774 р.**), створення та діяльність Континентальної асоціації, скликання Другого континентального конгресу й, зрештою, розробку та прийняття Декларації незалежності. Характеризуючи цей документ, необхідно звернути увагу, що він не лише проголосив незалежність колишніх колоній, а й сформував основи демократичного устрою, вперше в світовій історії законодавчо закріпив принципи народного суверенітету як основу державного управління, які пізніше будуть розвинуті в Конституції та Біллі про права.

Розглядаючи **третє питання**, необхідно звернути увагу на те, що боротьба із зовнішнім ворогом йшла поряд із кардинальними внутрішніми перетвореннями. **Характерною рисою американської революції є відсутність терору.** Боротьба американців за незалежність та проголошення республіки не викликало у феодальній Європі ворожості, як це було стосовно Французької революції кінця XVIII ст. Державний устрій США виключав можливість встановлення революційної диктатури на відміну від французького Конвенту. Континентальний конгрес не мав можливостей для узурпації влади.

Головнокомандувач Дж. Вашингтон не виявив бажання стати новим Цезарем чи Кромвелем. Після укладання миру з Великобританією добровольча армія була розпущена і в країні практично не залишилось збойних сил.

Питання для самоконтролю

1. Коли було розпочато заснування північноамериканських колоній?
2. Які відмінності існували у розвитку північноамериканських колоній?

3. Скільки англійських колоній налічувалось у Північній Америці на середину XVIII ст.?
4. На яких принципах базувалася англійська колоніальна політика?
5. Чому в середині XVII ст. загострилися відносини Великобританії та колоній?
6. Що стало приводом до війни за незалежність?
7. Які рішення було прийнято I і II континентальними конгресами?
8. Чому Франція, Іспанія, Росія допомагали США у війні за незалежність?
9. Якими були економічні, політичні та соціальні наслідки війни за незалежність для США?
10. Яким чином у Конституції США було закріплено принцип поділу влади на законодавчу, виконавчу й судову гілки?

Навчальні завдання

1. Назвіть основні відмінності між англійськими колоніями у Північній Америці та колоніями іспанців, португальців, голландців, французів.
2. Визначте специфіку англійської колоніальної політики щодо північноамериканських колоній.
3. Назвіть причини перемоги США у війні за незалежність.
4. Розкрийте основні положення Декларації незалежності за поданим планом:
 - а) як у документі обґрунтовується право колоній на незалежність?
 - б) що мали на увазі автори документа, коли писали: “усіх людей створено рівними”?
 - в) які ідеали просвітництва знайшли відображення у Декларації?
 - г) у чому полягає загальнолюдське значення Декларації незалежності?
5. Назвіть умови Версальського миру між США та Великобританією.
6. Проаналізуйте основні положення Конституції США.

7. Порівняйте війну за незалежність англійських колоній у Північній Америці з Англійською революцією середини XVII ст. Визначте спільні риси та відмінності.

СЕМІНАР 3

Тема 4. Французька революція кінця XVIII ст.

План

1. Економічний розвиток та особливості політичного ладу Франції напередодні революції.
2. Основні етапи революції.
3. Франція в системі міжнародних відносин в період революції (1792-1799 рр.).

Реферати

1. Політичні портрети діячів революції – М.Робесп'єр, Ж.Дантон, Ж.Марат, Ж.Ебер, Л. Сен-Жюст.
2. Наполеон як полководець в Італійській кампанії 1796-1797 рр.
3. Єгипетський похід Наполеона Бонапарта (1798-1799 рр.).

Поняття, терміни, назви: абсолютна монархія, стани, податки, просвітництво, Генеральні штати, Бастилія, Національні збори, Установчі збори, Законодавчі збори, “муніципальна революція”, “Декларація прав людини і громадянина”, Якобінський клуб, Клуб кордельєрів, Клуб фельянів, роялісти, санкюлати, конституціоналісти-монархісти, жирондисти, монтаньяри, Пильницька декларація, антифранцузькі коаліції, Національний конвент, Комуна Парижу, “федералістський заколот”, Комітет громадського порятунку, якобінська диктатура, Вантозівські декрети, тотальний терор, революційний трибунал, вандейці, шуани, дехристиянізація, “шалені”, термідоріанський переворот, Базельський мир, Директорія, Рада п'ятисот, Рада старійшин, “Змова рівних”, державний переворот 18 фрюктидора (4 вересня 1797 р.), Кампо-Формійський договір, державний переворот 18-19 брюмера (9-10 листопада 1799 р.).

ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Всесвітня історія. Навч. посіб. / Під ред. Б.М.Гончара та ін. – К.: Знання, 2002. – С. 236-241.
2. Виппер Р.Ю. История Нового времени. – К.: Ника-центр, 1997. – С. 348-360.
3. Крип'якевич І. Всесвітня історія: у 3 кн. – К.: Либідь, 1995. – Кн. 3. – С. 5-47.
4. Новая история стран Европы и Америки. Первый период. Под ред. Е.Е.Юрковской и И.М.Кривогуза. – М.: Высш. шк., 1997. – С. 69-86.
5. Сборник документов по истории нового времени. Буржуазные революции XVII – XVIII вв. / Под. ред. В.Г.Сироткина. – М.: Высш. шк., 1990. – С. 175-302.
6. Сборник документов по истории нового времени стран Европы и Америки (1640-1670) / Под. Ред. Е.Е.Юрковской. – М.: Высш. шк., 1990. – С. 85-184.
7. Хома Н.В. Історія держави і права зарубіжних країн. Навч. посіб. – К. “Каравелла”, Львів “Новий світ – 2000”, 2003. – С. 306-313.

Додаткова

8. Болховитинов Н. Уроки якобинского террора // Вестник АН СССР. – 1989. - № 7. – С. 15-19.
9. Захарчук О.М. До питання про становлення Наполеона як полководця в італійській кампанії 1796-1797 років // Питання нової та новітньої історії. – К., 1994. – Вип.. 40. – С. 114-120.
10. Егоров А.А. Фуше. – Ростов-на-Дону.: Феникс, 1998.
11. История военного искусства. – СПб.: Полигон, 1994. – Т. 4. – С. 174-209.
12. История Европы. – М.: Наука, 2000. – Т. 5. От Французской революции конца XVIII века до Первой мировой войны. – С. 59-87.
13. Левандовский А.П. Робеспьер. – Ростов-на-Дону.: Феникс, 1997.
14. Левандовский А.П. Дантон. – Ростов-на-Дону.: Феникс, 1997.
15. Манфред А.З. Наполеон Бонапарт. – Сухуми.: Алашара, 1989.

16. Молчанов И. Монтаньяры. – М.: Молодая гвардия, 1989.
17. Стельмах, Слюсаренко, Пивовар. Всесвітня історія. Новий період (кінець XVIII – початок XX ст.) – К.: Академія, 1998. – С. 8-28.
18. Ревуненков В.Г. Очерки по истории Великой французской революции 1789-1799. – Ленинград, 1989.
19. Смирнова Е.В. Сен-Жюст: прагматизм против утопии. – М.: Российский гос. гуманитарный ун-т, 2002.
20. Тарле Е.В. Наполеон. – М., 1991.
21. Черняк Е.В. 1794-й год. Некоторые актуальные проблемы исследования Великой французской революции // Новая и новейшая история, 1989. - № 1. – С. 77-95.
22. Шестьдесят сражений Наполеона – М.: Харвест, 2000.
23. Чандлер Д. Военные кампании Наполеона. Триумф и трагедия завоевателя. Пер. с англ. – М.: Центрполиграф, 1999.

Методичні рекомендації

Готуючись до **першого питання**, студент повинен зрозуміти, що французька революція була перш за все результатом суперечностей між системою ринкової економіки та абсолютистсько-аристократичним суспільно-політичним ладом Франції. Ні король, ні аристократи, ні вище духовництво очевидно не усвідомлювали того, що Франція уже переросла рамки традиційного суспільства, а Генеральні штати в цих умовах стануть зручною формою вияву, оприлюднення публічної констатації необхідності суспільних змін. У Франції вже сформувалась так звана “третя сила”, яка змогла протиставити традиційним поглядам двох перших станів – дворянства та духовництва – нову систему суспільних поглядів. Знаковим явищем такої тенденції була поява брошури абата Сійєса “Що таке третій стан?” Студент повинен з’ясувати і порівняти економічний і політичний розвиток передреволюційної Англії та Франції, а також звернути увагу на процес первісного нагромадження капіталу, на форми існуючого землеволодіння, податкову систему, що пригноблювала третій стан – весь французький народ, який протиставляється двом першим станам. Необхідно зупинитися на тому, що практична реалізація ідеї “народного суверенітету” почалась з проголошення представниками “третього стану” свого власного зібрання

Національними зборами (**17 червня 1789 р.**), що невдовзі перетворилися (**9 липня 1789 р.**) у Національні установчі збори. Концентрація урядом численного війська навколо Парижу та відставка уряду Неккера, який мав репутацію реформатора (чому спроби буржуазних реформ Тюрго та Неккера зазнали краху?), а також побоювання швидкого розгону Національних зборів привело до соціального вибуху в Парижі, символом якого було падіння Бастилії 14 липня 1789 р.

Висвітлюючи **друге питання**, охарактеризуйте та дайте визначення етапам французької революції кінця XVIII ст.:

Перший етап – 14 липня 1789 р. – 10 серпня 1792 р.

Другий етап – 10 серпня 1792 р.–31 травня–2 червня 1793 р.

Третій етап – 2 червня 1793 р. – 27 липня 1794 р.

Четвертий етап – 27 липня 1794 р. – 9–10 листопада 1799 р.

Розкриваючи **третє питання**, зверніть увагу на боротьбу революційної Франції з коаліціями європейських держав. Важливо проаналізувати головні тенденції в зовнішній політиці Франції протягом революції. Пам'ятайте, що вона захищалась від агресії антифранцузьких коаліцій, однак, вже за часів якобінської диктатури та особливо термідоріанців і Директорії зовнішня політика Франції мала агресивний, експансіоністський характер.

Питання для самоконтролю

1. Які головні тенденції економічного розвитку Франції наприкінці XVIII ст.?
2. У чому виявився занепад французького абсолютизму у XVIII ст.?
3. Яку роль відіграли французькі просвітники у підготовці революції?
4. Яка подія і чому вважається початком Французької революції кінця XVIII ст.?
5. Яке завдання мали вирішити Генеральні штати?
6. Які головні принципи “Декларації прав людини і громадянина”?
7. З якою метою створювалися антифранцузькі коаліції?
8. У чому полягали основні суперечності між якобінцями та жирондистами?
9. Які причини повалення якобінської диктатури?

10. За яких обставин термідоріанці прийшли до влади?
11. У чому полягає подібність і відмінність конституцій 1793 і 1795 рр.?
12. Які характерні риси внутрішньої та зовнішньої політики режиму Директорії?
13. Чого домагався Бабеф? Чи були в нього шанси досягти своєї мети?
14. Що спричинило переворот 18-19 брюмера 1799 р.?

Навчальні завдання

1. Визначте основні причини революції у Франції.
2. Складіть таблицю “Законодавство Установчих зборів”.

Економічна сфера	Соціальна сфера	Адміністративне управління

3. Охарактеризуйте головні політичні клуби у Франції періоду революції.
4. Складіть таблицю “Конституція 1791 р.”.

Законодавча влада	Виконавча влада	Судова влада

5. Складіть таблицю “Якобінська диктатура”

Політика якобінців	
Стосовно підприємців	
Стосовно селян	
Стосовно церкви	
Стосовно армії	

6. Проаналізуйте діяльність Термідоріанського конвенту.
7. Заповніть таблицю: “Війни Франції проти першої та другої антифранцузьких коаліцій”

Дата	Подія	Результат

8. Складіть за схемою таблицю “Періоди французької революції кінця XVIII ст.

Періоди та їхні дати	Основні події періоду
Перший етап (14 липня 1789 р. – 10 серпня 1792 р.).	
Другий етап (10 серпня 1792 р. – 31 травня – 2 червня 1793 р.).	
Третій етап (2 червня 1793 р. – 27 липня 1794 р.).	
Четвертий етап (27 липня 1794 р. – 9-10 листопада 1799 р.).	

МОДУЛЬ 2

Лекційні заняття

- Тема 5.** Міжнародні відносини в 20-50 роки XIX ст.
- Тема 6.** Європейські революції 1848-1849 рр.
- Тема 7.** Процес створення національних держав в Західній Європі. Об’єднання Італії та Німеччини.
- Тема 8.** Соціалістична думка, міжнародний робітничий та соціалістичний рухи (сер. XIX – поч. XX ст.ст.).

Практичні заняття

СЕМІНАР 4

Тема 6. Революції середини XIX століття в Європі.

План

1. Революція 1848-1849 рр. у Франції.
2. Революційні події в Німеччині.
3. Революційний рух в Австрійській імперії.
4. Революційна та національно-визвольна боротьба в Італії.

Реферати

1. Фрідріх-Вільгельм IV і революція 1848-1849 рр. у Німеччині.
2. Угорське повстання та його наслідки.
3. Політичний портрет Луї Бонапарта.
4. Революційні події в Східній Галичині та Буковині в 1848-1849 рр.

Поняття, терміни, назви: Тимчасовий уряд, Друга республіка, праві республіканці, законодавчі збори, лібералізм, Франкфуртський парламент, ландтаг, Римська республіка, Академічний легіон, національна гвардія, Празьке повстання, Угорська республіка, Головна руська рада, Львівське збройне повстання.

ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Всесвітня історія: Навч. посіб. / Б.М.Гончар та ін. – К.: Т-во “Знання”, 2002. – С. 248-254.
2. Історія України. Навч. посіб. / Під ред. Г.Д.Темка, Л.С.Тупчієнка. – К.: НАУ, 2001. – С. 111-112.
3. Новая история стран Европы и Америки. Первый период. Под ред. Е.Е.Юровской. – М. Высш. шк., 1997. – С. 105-111; 134-137; 172-177; 186-190.
4. Сарбей В.Г. Національне українське відродження. – К.: Альтернативи, 1999. – С. 122-132.

5. Сборник документов по истории Нового времени стран Европы и Америки (1640-1870). / Сост. Е.Е.Юровская. – М.: Высш. шк., 1990. – С. 202-240.

Додаткова

6. Блайбер Г., Шмидт В. Европейские революции 1848-1849 гг. в историческом сравнении // Новая и новейшая история. – 1988. – № 5. – С. 77-91.
7. Европейские революции 1848 года. «Принцип национальности» в политике и идеологии. – М.: Индрик, 2001.
8. История Европы. – М.: Наука. – Т.5. От Французской революции конца XVIII века до Первой мировой войны. – С. 247-292.
9. Стельмах С.П., Слюсаренко А.Г., Пивовар С.Ф. Всесвітня історія. Новий період (кінець XVIII – початок XX ст.). – К.: Видавничий центр “Академія”, 1998. – С. 84-105.

Методичні рекомендації

Готуючись до питань семінару, необхідно звернути увагу на відмінності в завданнях революцій в кожній з країн. Характеризуючи причини революції у Франції, потрібно зосередитись на аналізі соціально-економічних факторів, конфлікті інтересів фінансової аристократії з промисловою, торгівельною, сільськогосподарською буржуазією, а також, звичайно, причинах посилення незадоволення нижчих верств населення, насамперед робітників. Розглядаючи французьку революцію, потрібно зупинитись на необхідності скасування цензової монархії та встановлення республіканської форми правління. Звертаючись до завдань революцій у Німеччині, Італії, Австрії, варто відзначити, що поряд з потребою ліквідації соціально-економічних та політичних пережитків кожна з них мала свою відмінну від інших головну мету. В Німеччині – ліквідація політичної роздробленості, Італії – звільнення від австрійського гніту й створення єдиної національної держави, Австрійській імперії – знищення чи, принаймні, послаблення національного гноблення.

Студенти повинні вміти виділяти основні етапи революцій 1848-1849 років, з'ясувати, які соціальні верстви зіграли в них головну роль, як змінювалась їх позиція протягом тих буремних

років. Також варто детально зупинитись на причинах невдач та підсумках революцій.

Питання для самоконтролю

1. Які причини революції 1848 р. у Франції?
2. Чому на виборах до установчих зборів народ Франції віддав перевагу ліберальним республіканцям та поміркованим політичним діячам?
3. Чим відрізнялися революційні події червня 1848 р. від лютневих цього ж року?
4. Що спричинило червневе (1848 р.) повстання робітників у Парижі?
5. Чому правителі Італії відмовились від активної боротьби з Австрією?
6. Що спричинило конфлікти між національними політичними діячами в Угорщині?
7. Чому радикальні політичні діячі критикували австрійську конституцію, прийняту в квітні 1848 р.?

Навчальні завдання

1. Охарактеризуйте революцію 1848-1849 рр. у Франції.
2. Визначте особливості революції в Італії.
3. Проаналізуйте діяльність франкфуртського парламенту. Чому зазнали невдачі спроби об'єднання Німеччини?
4. Порівняйте особливості революцій 1848-1849 рр. у різних європейських країнах.
5. Складіть таблицю “Революції 1848-1849 рр. в Європі”.

Питання	Франція	Німеччина	Австрійська монархія	Італія
Основні причини революції				
Завдання революції				
Роль буржуазії				

Роль робітників				
Особливості революції				
Характер і результати революції				

6. Охарактеризуйте вплив Європейських революцій 1848-1849 рр. на розгортання політичних процесів у Західній Україні.
7. Проаналізуйте результати, історичне значення та уроки революцій 1848-1849 рр.

МОДУЛЬ 3

Лекційні заняття

- Тема 9.** Провідні країни світу в останній третині XIX – і на поч. XX ст. (до 1914 р.).
- Тема 10.** Міжнародні відносини в останній третині XIX ст. – 1914 р.
- Тема 11.** Перша світова війна (1914-1918 рр.).
- Тема 12.** Лютнева революція та Жовтневий переворот і встановлення більшовицького режиму в Росії (1917-1921 рр.).
- Тема 13.** Індустріально-розвинуті країни Європи та Америки в період між двома світовими війнами (1918-1939 рр.).
- Тема 14.** СРСР в 1920-1930-ті роки.
- Тема 15.** Друга світова війна (1939-1945 рр.).

Практичні заняття

СЕМІНАР 5

Тема 11. Перша світова війна (1914-1918 рр.)

План

1. Передумови, причини, військово-стратегічні плани та початок Першої світової війни.
2. Воєнні кампанії 1914-1917 рр. Їх цілі та результати.
3. Хід бойових операцій на завершальному етапі війни. Кінець та підсумки Першої світової війни.

Реферати

1. Перші імперіалістичні війни за переділ світу.
2. Причини і сутність англо-німецького економічного, військово-морського та колоніального антагонізму (кінець XIX – 1913 р.).
3. Троїстий союз та створення Антанти.
4. Балканські війни 1912-1913 рр. та ставлення до них великих держав.

Поняття, терміни, назви: Троїстий союз, Антанта, перша марокканська криза, боснійська криза, агадирський інцидент, друга марокканська криза, балканські війни, гонка озброєнь, Перша світова війна, “план Шліффена”, битва на Марні, позиційна війна, Галицька битва, Четверний союз, Дарданелльська операція, “Верденська м’ясорубка”, битва на Соммі, Ютландський бій, брусиловський прорив, підводна війна, “бійня Нівеля”, катастрофа при Капоретто, Бухарестський мирний договір, “друга Марна”, “14 пунктів” В.Вільсона, Брест-Литовський мирний договір, Комп’єнське перемир’я, Паризька мирна конференція, Версальський мирний договір, контрибуція, анексія, репарації, Версальсько-Вашингтонська система.

ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Всесвітня історія: Навч. посіб. / Б.М.Гончар та ін. – К.: Т-во “Знання”, 2002. – С. 309-326.
2. Іваницька О.П. Новітня історія країн Європи та Америки (1918-1945): Навч. посіб. – К.: Комп’ютерплес, 2001. – С. 56-64.
3. Історія дипломатії. Під ред. В.П.Потьомкіна. – К.: Політична література, 1948. – Т. 2. – С. 61-62; 100-102; 116-119; 123-128; 130-142; 151-157; 161-180; 193-197; 203-300; 304-313; 325-331; 341-356.
4. Мировая война XX века: В 4 кн. – М.: Наука, 2002. – Кн. 1: Первая мировая война: ист. очерк.
5. Новая история стран Европы и Америки. Начало 1870-х годов – 1918 г.: Учебник / Под ред. И.В.Григорьевой. – М.: Изд-во МГУ, 2001. – С. 202-204; 217-219; 449-459; 462-487; 517-637.
6. Новейшая история стран Европы и Америки. XX век: учеб. для студ. высш. учеб. заведений: В 3 ч. / Под ред. А.М.Родригеса и М.В.Пономарева. – М.: Владос, 2001. – Ч. 1. – С. 38-77.
7. Смирнов В.П. Франция в XX веке: Пособие для студ. вузов. – М.: Дрофа, 2001. – С. 49-50; 54-71; 76-80; 83-84.

Додаткова

8. Вильсон Х. Линкоры в бою 1914-1918. – М.: Изографус, 2002.
9. Готлиб В. Тайная дипломатия во время первой Мировой войны (Пер. с англ.) – М., 1960.
10. Джолл Д. Истоки первой мировой войны / Пер. с англ. – Ростов-на-Дону, Фыеникс, 1998.
11. История внешней политики России. Конец XIX – начало XX века. – М.: Международные отношения, 1997. – С. 38-49, 90-132, 199-277, 407-604.
12. История Европы. – М.: Наука, 2000. – Т. 5. От Французской революции конца XVIII века до Первой мировой войны. – С. 584-603.
13. История Франции: В 3 Т. Под ред. А.З.Манфреда. – М.: Наука, 1973. – Т. 2. – С. 570-595, 604.
14. Ллойд Джордж. Военные мемуары: В 6 Т. – М., 1934-1938. – Т. 1-6.

15. Люндендорф Э. Мои воспоминания о войне 1914-1918. – Т. 1. – 2 / Пер. с нем. – М., 1923-1924.
16. Новая история стран Европы и Америки. Второй период / Под. ред. Е.Е.Юровской и И.М.Кривогуза. – М.: Высш. шк., 1997.
17. Оксфордская иллюстрированная энциклопедия. В 9 тт. Т. 3. – Всемирная история. С древнейших времен и до 1800 года / Пер. с англ. – М.: Издательский дом "ИНФРА-М", 2000. – С. 9-10, 13, 16, 29, 56, 67-68, 93-94, 136, 210, 228, 278-279, 286, 386, 404, 423.
18. Первая мировая война: Пролог XX века. – М.: Наука, 1998.
19. Пуанкаре Р. На службе Франции. Воспоминания. – М., 2002. – Т.1. 1914-1915; Т. 2. 1915-1916.
20. Тарле Е.В. Европа в эпоху империализма // Тарле Е.В. Сочинения. – М.: Изд-во АН СССР, 1958. – Т.5. – С. 40-497.
21. Тэйлор А. Дж. Борьба за господство в Европе. 1848-1918. / Пер. с англ. – М., 1958.
22. Уткин А.Н. Первая Мировая война. – М.: Изд-во Эксмо, 2002.
23. Фей С. Происхождение мировой войны. – М-Л., 1934. – Т. 1-2.

Методичні рекомендації

Розгляд **першого питання** рекомендується почати з аналізу загострення суперечностей між великими світовими державами в кінці ХІХ – на початку ХХ ст.ст. Зокрема, необхідно звернути увагу на англо-німецький економічний, військово-морський і колоніальний антагонізм, що посилювався під час поділу країн Європи на два могутніх військово-політичних блока: Троїстий союз і Антанту та їх протистояння в кризових ситуаціях: **перша марокканська криза (1905-1906 рр.)**, **боснійська криза (1908-1909 рр.)**, **агадирський інцидент і друга марокканська криза (1911 р.)**, **балканські війни (1912-1913 рр.)**.

Врахуйте, що важливим міжнародним чинником стала національно-визвольна боротьба на Балканах, яку хотіли використати в своїх інтересах провідні європейські держави. Саме події на Балканах, зокрема вбивство спадкоємця престолу Австро-Угорщини принца Фердинанда в Сараєво, стало приводом до розв'язання світової війни.

Покажіть, як обидва військово-політичні блоки – Троїстий союз та Антанта почали готуватися до “великої війни”.

Охарактеризуйте загарбницькі плани основних воюючих держав та характер Першої світової війни.

Щоб з'ясувати мотиви вступу у війну країн Антанти і Троїстого союзу необхідно особливу увагу звернути на поведінку лідерів цих країн, під час так званої “липневої кризи” 1914 р. (від сараєвського вбивства 28 червня до оголошення Австро-Угорщиною війни Сербії 28 липня і розгортання війни між Німеччиною з одного боку і Росією, Францією, Англією з іншого).

Аналізуючи бойові кампанії та операції, необхідно враховувати, що в роки світової війни існувало шість фронтів, хоча головні бойові дії відбувалися на Східному і Західному фронтах. Події на цих фронтах потрібно розглядати взаємопов'язано.

Відповідь на **друге питання** радимо розпочати з висвітлення воєнних дій 1914 р. Так, необхідно показати дії Німеччини за “планом Шліффена” та його зрив. Розкажіть про битву на Марні (**вересень 1914 р.**); наступ російської армії у Східній Пруссії (**серпень 1914 р.**), Галичині та Буковині (**серпень-вересень 1914 р.**). Яке це мало значення для розвитку подій на Західному фронті? Прокоментуйте ситуацію на Балканах, розкажіть про виникнення нових фронтів після вступу у війну Туреччини (**29 жовтня 1914 р.**).

Взагалі, розглядаючи проблему залучення союзників до участі у війні, варто звернути увагу не лише на політико-дипломатичні обставини, але й на те, яким чином вступ у війну Туреччини, Італії, Болгарії, Румунії вплинув на воєнну ситуацію на тому чи іншому фронті.

Розкажіть про бойові дії на морях та в колоніях. Зробіть загальний підсумок військові кампанії 1914 р. Далі необхідно зупинитися на воєнних діях та дипломатичній боротьбі у 1915 р., зокрема, показати наступ Німеччини та її союзників на Східному фронті. Прокоментуйте Дарданелльську операцію військ Антанти (**лютий-серпень 1915 р.**), бойові дії на Західному та інших фронтах, військово-морські операції.

Зробіть короткий висновок про підсумки кампанії 1915 р.

Розповідаючи про головні події військової кампанії 1916 р., проаналізуйте Верденську битву (**лютий-грудень 1916 р.**), битву на річці Соммі (**липень-листопад 1916 р.**), наступ російських військ на Південно-Західному фронті під командуванням генерала О.Брусилова (“брусиловський прорив”, **червень-вересень 1916 р.**).

Розкажіть про війну на морі, зокрема, про Ютландський бій **(31 травня-12 червня 1916 р.)**. Як ці події вплинули на подальший хід війни? Прокоментуйте внутрішнє становище воюючих країн. Необхідно звернути увагу на соціально-політичні наслідки мілітаризації економіки окремих країн. Варто підкреслити, що внутрішні соціально-політичні протиріччя стали складовою причин, що привели до завершення війни капітуляцією Німеччини 11 листопада 1918 р.

Закінчуючи відповідь на питання, зробіть аналіз перебігу воєнних та політико-дипломатичних подій кампанії 1917 р., зокрема коротко зупиніться на висвітленні революційних подій в Росії та вступ у війну США. Яке це мало значення на подальший хід війни? Працюючи над питанням відходу США від політики нейтралітету і вступу в світову війну, варто чітко виділити причини цього і привід. (Посилення підводної війни Німеччиною стало приводом, а не причиною, як часто стверджують студенти).

При розгляді **третього питання** необхідно розкрити воєнні та політичні події 1918 р.

Прокоментуйте “14 пунктів” президента США В.Вільсона, Брест-Литовський та Бухарестський мирні договори. Розкажіть про військові події на Західному фронті, зокрема, про останні спроби німецького командування навесні і влітку 1918 р. розгромити англо-французькі війська. Покажіть поглиблення кризи в країнах Четверного союзу.

Коли було підписано Комп'єнське перемир'я, на яких умовах? Розкрийте питання “Причини поразки Німеччини та її союзників у війні, масштаби людських втрат і руйнувань народного господарства”.

Проаналізуйте рішення Паризької мирної конференції, охарактеризуйте умови мирних договорів з Німеччиною та її союзниками; Версальсько-Вашингтонську систему міжнародних відносин, територіальні зміни у світі, що відбулися в результаті поразки Німеччини та її союзників в Першій світовій війні.

Питання для самоконтролю

1. Які військово-політичні блоки було створено наприкінці XIX – на початку XX ст.ст.? Внаслідок яких угод вони були утворені? Які країни до них входили?

2. Чому саме англо-німецькі протиріччя стали ключовими в міжнародних відносинах наприкінці XIX – на початку XX ст.ст.?
3. Які були причини Першої світової війни?
4. Чим можна пояснити зрив планів німецького командування на початку війни?
5. Які події свідчили про те, що війна стала світовою?
6. Чому Перша світова війна набула позиційного характеру? Якими засобами воюючі держави намагалися подолати позиційну кризу?
7. В якому році і де німецькі війська вперше застосували отруйні гази?
8. Чому війська Антанти зазнали невдачі у Дарданелльській операції?
9. Яке значення мав Брусиловський прорив для воєнних дій на Західному фронті?
10. У чому полягали особливості битви під Верденом?
11. Як війна вплинула на внутрішнє становище воюючих країн? Які країни виявились найменше підготовленими до війни?
12. Як вплинули революційні події в Росії на хід Першої світової війни?
13. У чому полягали причини поразки Німеччини та її союзників?
14. З якою метою була скликана Паризька мирна конференція?
15. Яку роль відіграли в історії війни ці особи?

• Франц-Фердинанд	• Фош
• Жаффр	• Клемансо
• Людендорф	• Вільсон
• Г.Принцип	• Петен
• Брусилов	• Нівель
• Гінденбург	• Ллойд-Джордж

Навчальні завдання

1. Складіть таблицю “Міжнародні кризи, конфлікти та війни наприкінці XIX – на початку XX століття”

№ п/п	Війна, конфлікти, кризи	Роки	Причини	Характер	Результати
1.	Англо-бурська війна				
2.	Американо-іспанська війна				
3.	Російсько-японська війна				
4.	Перша марокканська криза				
5.	Боснійська криза				
6.	Друга марокканська криза				
7.	Перша Балканська війна				
8.	Друга Балканська війна				

- Розкрийте суть загарбницьких планів та ідеологічної підготовки до війни європейських держав. Що було спільного і відмінного у мілітаристській пропаганді різних країн? Яка різниця між територіальними експансіями Німеччини, Росії, Австро-Угорщини, Великої Британії та Франції?
- Проаналізуйте стратегічні плани противників напередодні Першої світової війни.
- Складіть порівняльну таблицю найбільших битв війни за схемою:

Назва битви	Учасники	Дати	Кількість битв	Використано техніки	Втрати	Наслідки

5. Проаналізуйте обставини вступу у війну Туреччини, Італії та Болгарії. Які цілі вони переслідували?
6. Охарактеризуйте бойові дії на Балканському та Кавказькому фронтах у 1914-1916 рр.
7. Розкажіть про використання танків під час битви на р. Соммі. Чи мало це стратегічне значення для подальшого перебігу війни?
8. Проаналізуйте цілі, які ставила Німеччина, розпочинаючи підводну війну.
9. Які причини зумовили вступ США у Першу світову війну і що стало приводом?
10. Проаналізуйте умови Комп'єнського перемир'я.
11. Визначте головні наслідки Першої світової війни.
12. Проаналізуйте діяльність Паризької мирної конференції та її головних дійових осіб.
13. Зробіть аналіз наслідків Вашингтонської конференції.
14. З'ясуйте, які протиріччя сформувалися в ході створення Версальсько-Вашингтонської системи.
15. Проаналізуйте дії авіації в Першій світовій війні.

СЕМІНАР 6

Тема 15. Друга світова війна (1939-1945 рр.)

План

1. Початок Другої світової війни (1939-1941 рр.). Причини , характер, періодизація.
2. Перебіг військових та політичних подій у 1941-1942 рр. Створення антигітлерівської коаліції.
3. Нацистський “новий порядок“ у Європі. Рух Опору в окупованих країнах.
4. Бойові дії у 1943-1945 рр. Кінець Другої світової війни. Її підсумки та уроки.

Реферати

1. Крах Версальсько-Вашингтонської системи і встановлення фашистської гегемонії в Європі (1935-1938 рр.).
2. Битва за Англію, її етапи та наслідки.

3. Створення антигітлерівської коаліції (1941-1942 рр.).
4. Розгром і капітуляція німецько-італійських військ у Північній Африці (жовтень 1942–травень 1943 рр.).
5. Відкриття Другого фронту.

Поняття, терміни, назви: “політика умиротворення агресора”, “Антикомінтернівський пакт”, аншлюс, Мюнхенська угода, “Сталевий пакт”, пакт Ріббентропа-Молотова, характер війни, агресія, “дивна війна”, “лінія Мажино”, “битва за Атлантику”, “битва за Англію”, план “Барбаросса”, ленд-ліз, “блискавична війна”, німецько-радянська війна, московська битва, Перл-Харбор, “новий порядок”, рух Опору “Атлантична хартія”, “Декаларція Об’єднаних націй”, Ель-Аламейн, Сталінградська битва, Курська битва, корінний перелом у ході Другої світової війни, Тегеранська конференція, Другий фронт, Кримська (Ялтинська) конференція, Берлінська операція, Берлінська (Потсдамська) конференція.

ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Газін В.П., Копилов С.А. Новітня історія країн Європи та Америки 1918-1945 рр. – К.: “Слово”, 2003. – С. 381-446.
2. Верт Н. Історія Радянської держави. – Рівне “Вертекс”, 2001. – С. 249-285.
3. Всесвітня історія: Навч. посіб. / Б.М.Гончар та ін. – К.: Т-во “Знання”, 2002. – С. 404-426.
4. Дюррозель Жан-Батист. Історія дипломатії від 1919 року до наших днів / Пер. з фр. – К.: “Основи”, 1999. – С. 226-227; 229-230; 234-240; 243; 247-251; 260-265; 322-330; 337-338; 347.
5. Іваницька О.П. Новітня історія країн Європи та Америки (1918-1945): Навч. посіб. – К.: Комп’ютерплес, 2001. – С. 69-85; 295-315.
6. Мінгазутдінов А.Ф. Історія Другої світової війни: Навч. посіб. – К.: Видав. Центр “Київський університет”, 1999.
7. Мировая война XX века: В 4 кн. – М.: Наука, 2002. – Кн. 3: Вторая мировая война: ист. очерк.

8. Новейшая история стран Европы и Америки. XX век: учеб. Для студ. высш. учеб. заведений: В 3 ч. / Под ред. А.М.Родригеса и М.В.Пономарева. – М.: Владос, 2001. – Ч. 1. – С. 86-126.
9. Смирнов В.П. Франция в XX веке: Пособие для студ. вузов. – М.: Дрофа, 2001. – С. 143-144; 146-180.

Додаткова

10. Гарт Л. Вторая мировая война. – М.: АСТ, 1999.
11. Ватлин А.Ю. Германия в XX веке. – М.: РОССПЕН, 2002. – С. 105-129.
12. Козлітін В.Д. Друга світова війна 1939-1945. – Навч. посіб. – Харків, “РА” 2001.
13. Оксфордская иллюстрированная энциклопедия. В 9 тт. Т. 4. – Всемирная история. С 1800 года и до наших дней / Пер. с англ. – М.: Издательский дом «ИНФРА-М», 2002. – С. 17-18, 42-43, 81-82, 366.
14. Пивовар С.Ф., Слюсаренко А.Г., Стельмах С.П. Всесвітня історія. Новітній період 1900-1945. – К.: Видавничий дім “Академія”, 1998. – С. 312-362.
15. Системная история международных отношений /Отв. ред. А.Д.Богатуров. – М.: Московский рабочий, 2000. – Т. 1. События 1918-1945. – С. 286; 297; 300-302; 305-306; 308-314; 316-321; 366-470.
16. Сидоренко С.С. Битва за Англию. – М.: АСТ, 2002.
17. Типпельскирх К. История Второй мировой войны. – М.: АСТ, 1998.
18. Трубайчук А. Друга світова війна. – К.: Наукова думка, 1995.
19. Черная Л.П. Коричневые диктаторы. – М.: Республика, 1992.
20. Черчилль Уинстон Вторая мировая война. (В 3-х книгах). – М.: Воениздат, 1991. Кн. 1-3.
21. Шиллер У. Взлет и падение третьего рейха: В 2-х томах. – М.: Воениздат, 1991. – Т. 1-2.

Методичні рекомендації

Розглядаючи **перше питання**, перш за все необхідно з’ясувати причини Другої світової війни, коротко охарактеризувати міжнародні відносини у 30-і роки XX ст.

Наведіть періодизацію Другої світової війни та визначте її характер.

Висвітліть агресію Німеччини та СРСР проти Польщі – початок Другої світової війни. Розкажіть про перехід Німеччини до активних дій на Західному фронті – загарбання Данії, Норвегії, Бельгії, Голландії та Франції. Проаналізуйте “битву за Англію”. Покажіть початок морської війни в Атлантичному океані та Середземному морі.

Прокоментуйте радянсько-фінську війну, анексію СРСР держав Прибалтики, Бессарабії та Північної Буковини. Простежте бойові дії в Африці та на Балканах (1940-1941 рр.).

Відповідаючи на **друге питання**, розкажіть про напад Німеччини на Радянський Союз, охарактеризуйте план “Барбаросса” та крах “блискавичної війни”.

Як розвивалися події на радянсько-німецькому фронті у 1941-1942 рр.? Висвітліть причини поразок радянських військ у 1941-1942 рр.

Яке значення мала героїчна оборона Києва, Одеси, Севастополя, Ленінграда та розгром німців під Москвою (**грудень 1941 р.**)?

Охарактеризуйте хід воєнних дій на Східному фронті у 1942 р.

Розкажіть про напад Японії на США, зокрема про операцію японського флоту проти Перл-Харбору (**7 грудня 1941 р.**) та початок бойових дій на Тихому океані і Південно-Східній Азії.

Охарактеризуйте розвиток подій на північно-африканському театрі війни (**літо 1941 – початок травня 1942 р.**). Розкажіть про боротьбу на морських комунікаціях (“битва за Атлантику”).

Покажіть процес створення і остаточне оформлення антигітлерівської коаліції (**1941-1942 рр.**).

Розгляд **третього питання** рекомендуємо почати з встановлення німецького “нового порядку” в окупованих країнах Європи та виникнення антифашистського руху Опору. Розкажіть про антинацистську боротьбу в самій Німеччині.

При викладі **четвертого питання** необхідно зупинитися на всебічному висвітленні найбільш важливих подій 1942/43 рр., які спричинили корінний перелом в ході Другої світової війни – Сталінградська та Курська битви, розгром і капітуляція німецько-

італійських військ у Північній Африці (**жовтень 1942 р. – травень 1943 р.**), поразка японського флоту біля аталу Мідуей (**3 червня – 7 липня 1942 р.**).

Охарактеризуйте значення висадки англо-американських військ на о. Сицилія, капітуляцію Італії.

Які питання були обговорені та вирішені на Тегеранській конференції глав держав СРСР, США та Великобританії у листопаді-грудні 1943 р.?

Розповідаючи про завершальний етап Другої світової війни, бажано зупинитися на наступі радянських військ у 1944 р., звільненні території СРСР від німецько-фашистських загарбників та перенесенні військових дій у Східну Європу.

Покажіть роль і місце Другого фронту у бойових діях 1944 р. та в завершальній поразці Німеччини. Охарактеризуйте звільнення Франції та інших західноєвропейських країн, окупованих фашистами, та кампанію 1945 р., яка привела до капітуляції Німеччини.

Далі необхідно висвітлити роботу Ялтинської (Кримської) конференції (**лютий 1945 р.**) глав держав – СРСР, США, Великобританії та підписання пакту про беззастережну капітуляцію Німеччини.

Проаналізуйте рішення Потсдамської (Берлінської) конференції (**липень-серпень 1945 р.**), яка заклала основи для післявоєнного розвитку не тільки країн Європи, а й усього світу.

Далі охарактеризуйте розгром Японії. Розкажіть про вступ СРСР у війну з Японією, про застосування США атомної зброї та капітуляцію Японії.

Коли закінчилась Друга світова війна? У чому полягають на Ваш погляд підсумки та уроки Другої світової війни?

Питання для самоконтролю

1. Яким чином А.Гітлер почав порушувати Версальський договір у середині 30-х років?
2. Які були причини Другої світової війни?
3. Які були причини фашистської агресії на Балканах навесні 1941 р.?

4. Що спонукало Німеччину розпочати війну проти СРСР, не завершивши розгрому Великобританії? Як це позначилося на ході Другої світової війни?
5. Яке значення для перебігу Другої світової війни мала битва за Москву?
6. У результаті яких подій США вступили у війну?
7. Як відбувалося створення антигітлерівської коаліції? Чому країни Заходу погодилися на співробітництво з СРСР?
8. Що таке “ленд-ліз”? Яке значення він мав для перемоги над нацистською Німеччиною?
9. Як розгорталися воєнні дії у Північній Африці?
10. Яке воєнно-стратегічне значення мав розгром німецьких військ під Сталінградом і Курськом?
11. Чому висадку союзних військ в Італії не можна назвати відкриттям Другого фронту?
12. Що таке рух Опору, який характер він мав? Які верстви населення і чому брали участь в ньому?
13. Як вплинув тоталітаризм радянського і нацистського режимів на методи ведення війни та її результати?
14. Що змусило Японію капітулювати?
15. Які основні підсумки Другої світової війни? Чим Друга світова війна відрізнялася від Першої світової війни?

Навчальні завдання

1. Складіть хроніку агресивних дій Німеччини, Італії та Японії у другій половині 30-х років?
2. Дайте загальну характеристику воєнних дій в Західній Європі у початковий період війни.
3. Проаналізуйте стратегічну обстановку, що склалася на німецько-радянському фронті в першій половині 1941 р. – другій половині 1942 р.
4. Охарактеризуйте нацистський “новий порядок в Європі”.
5. Порівняйте битви в Атлантиці й у Тихому океані.
6. Складіть таблицю “Воєнні дії СРСР проти Німеччини у 1944 р.

Воєнна операція	Дата проведення	Результати

7. Складіть таблицю “Визволення Європи у 1944-1945 роках”.

Країна Європи	Коли і ким визволена

8. Заповніть таблицю міжнародних конференцій 1945 року.

	Ялтинська конференція	Потсдамська конференція
Дата проведення		
Учасники		
Основні рішення		
Значення		

МОДУЛЬ 4

Лекційні заняття

Тема 16. Світ після Другої світової війни (1945-1963 рр.).

Тема 17. Провідні країни Західної Європи та США у другій половині ХХ ст. – до сьогодення.

Практичні заняття

СЕМІНАР 7

Тема 16. Світ після Другої світової війни (1945-1963 рр.)

План

1. Проблеми післявоєнного врегулювання.
2. Головні риси післявоєнного світу. Формування двополярності.
3. “Холодна війна”, її причини та етапи.

Реферати

1. Утворення ООН та її роль у вирішенні глобальних проблем світового розвитку.
2. Берлінська криза 1948 р. і розкол Німеччини.

3. Берлінська криза 1958-1961 рр.
4. Карибська криза 1962 р.
5. Війна США у В'єтнамі.

Поняття, терміни, назви: ООН, Генеральна Асамблея, Рада Безпеки, Нюрнбергський процес, Паризька конференція, “народна демократія”, комуністичний режим, “Холодна війна”, біполярний світ, “план Маршалла”, “доктрина Трумена”, “берлінська криза”. ФРК, НДР, НАТО, ОВД, Сан-Франциська конференція, деколонізація, країни що розвиваються, Корейська війна, Суецька криза, Карибська криза, війна у В'єтнамі.

ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Іваницька О.П. Новітня історія країн Європи та Америки (1945-2002). – Вінниця: “Фоліант”, 2003. – С. 479-498.
2. История новейшего времени стран Европы и Америки: 1945-2002 гг. / Под. ред. Е.Ф.Язькова. – М.: Простор, 2002 – С. 12-36.
3. Міжнародні відносини та зовнішня політика (1945-70-ті роки): Підручник / В.А.Манжола, М.М.Білоусов, Л.Ф.Гайдуков та ін. – К.: Либідь, 1999. – С. 8-45; 50-58; 60-146.
4. Новейшая история стран Европы и Америки. XX век: учеб. Для студ. высш. учеб. заведений: В 3 ч. / Под ред. А.М.Родригеса и М.В.Пономарева. – М.: Владос, 2001. – Ч. 2.

Додаткова

5. Верт Н. Історія Радянської держави. 1900-1991: Пер. з фр. Навчальний посібник. – Рівне, “Вертекс”, 2001. – С. 307-318, 336-340; 366-373.
6. Всесвітня історія. Навч. посіб. / Під ред. Б.М.Гончара та ін. – К.: Знання, 2002. – С. 426-437.
7. Кальвокаресси П. Мировая политика после 1945 года: В 2-х кн. Кн. 1 / Пер. с англ. – М.: Международные отношения, 2000. – С. 25-67; 261-267; 348-365; 467-478.
8. Наринский М.М. Берлинский кризис 1948-1949 гг. // Новая и новейшая история. – 1995. – № 3.

9. Оксфордская иллюстрированная энциклопедия. В 9 тт. Т. 4. – Всемирная история. С 1800 года и до наших дней. – М.: ”ИНФРА-М”, 2002. – С. 259, 263, 391.
10. Чубарьян А.О. Новая история холодной войны // Новая и новейшая история. – 1997. – № 6.

Методичні рекомендації

Відповідаючи на **перше питання**, перш за все необхідно підвести основні підсумки Другої світової війни. Охарактеризуйте плани післявоєнного облаштування світу. Яке значення мало створення у 1945 р. Організації Об’єднаних Націй?

Розкажіть про судові процеси над головними воєнними злочинцями: про роботу трибуналів у Нюрнберзі та Токіо (1945-1946 рр.).

Охарактеризуйте мирні договори з Італією, Румунією, Угорщиною, Болгарією, Фінляндією (1947 р.).

Дайте оцінку Сан-Франциській конференції (4-8 вересня 1945 р.).

Вивчення **другого питання** радимо розпочати з загальної характеристики кардинальних змін в міжнародному становищі внаслідок Другої світової війни.

Охарактеризуйте процес формування двополярного світу та створення так званих режимів народної демократії в країнах Східної та Південно-Східної Європи, які інколи іменуються народно-демократичними революціями. Яку роль в цих подіях відіграв Радянський Союз?

Одним з важливих наслідків Другої світової війни став розпад світової колоніальної системи. Розкажіть про здобуття політичної незалежності групою держав Азії та Африки у 1945-1955 рр. (Індія, Індонезія, Єгипет, Бірма, Філіппіни та інші). Назвіть основні періоди процесу деколонізації.

Чому 1960-й рік увійшов в історію як “рік Африки”? Проаналізуйте зміст Декларації про надання незалежності всім колоніальним країнам та народам, що була прийнята Генеральною Асамблеєю ООН у 1960 р.

Що таке “неоколоніалізм”? Які основні завдання та проблеми стали перед молодими країнами після здобуття незалежності?

Які країни розвивалися шляхом соціалістичної орієнтації і які розвивалися шляхом капіталістичної орієнтації?

Від чого залежав вибір шляху розвитку?

Охарактеризуйте коротко відносини молодих незалежних країн Азії, Африки, Латинської Америки з провідними країнами світу у 1945-1965 роках.

Відповідаючи на **третє питання**, з'ясуйте, що таке “холодна війна”? Проаналізуйте її основні періоди:

- 1) 1946-1953 рр.
- 2) 1953-1959 рр.
- 3) 1960-1968 рр.
- 4) 1968-1979 рр.
- 5) 1979-1985 рр.
- 6) 1985-1991 рр.

Назвіть причини її виникнення та яку роль в її розв'язанні відіграли СРСР та США? Дайте оцінку доктрини Трумена. Проаналізуйте план Маршалла та визначте його роль у відбудові повоєнної Західної Європи. Що спричинило берлінську кризу та розкол Німеччини? Стисло охарактеризуйте роль ракетно-ядерної зброї як суттєвого фактору повоєнних міжнародних відносин.

Розкажіть про збройні конфлікти повоєнного часу: **війну в Кореї (1950-1953 рр.)**, **Суецьку кризу (1956 р.)**, **Карибську кризу 1962 р.**, **війну у В'єтнамі**.

Покажіть процес поступового формування в ході “холодної війни” двох військово-політичних коаліцій на чолі з СРСР та США. Охарактеризуйте військово-політичні блоки (НАТО, СЕАТО, СЕНТО, АНЗЮС, Варшавський договір) та їх роль у міжнародних відносинах.

Дайте характеристику боротьбі за роззброєння та послаблення міжнародної напруги.

Питання для самоконтролю

1. Які територіальні зміни відбулися в Європі після Другої світової війни?
2. Яка основна мета створення ООН?
3. Яку роль відіграв план “Маршалла” у повоєнній відбудові Європи?
4. Коли почалася “холодна війна” і які її причини?

5. З якою метою створювалися протиборствуючі воєнно-політичні блоки?
6. Як встановлювалися тоталітарні режими в країнах Центральної і Південно-Східної Європи?
7. Яке значення мали Міжнародні трибунали, що проходили після закінчення Другої світової війни?
8. Які були головні ідеї промови У.Черчілля у Фултоні?
9. В чому сутність “доктрини стримування” та “доктрини Трумена”?
10. Що стало причиною Карибської кризи?

Навчальні завдання

1. Охарактеризуйте мирні договори країн антигітлерівської коаліції з країнами-союзниками фашистської Німеччини.
2. З'ясуйте умови Сан-Франциського мирного договору з Японією.
3. Порівняйте Берлінську кризу 1948 р. з кризою 1961 р.
4. Розкрийте процес розпаду світової колоніальної системи.

СЕМІНАР 8

Тема 17. Провідні країни Західної Європи та США у другій половині ХХ ст. – до сьогодення

План

1. “Тетчеризм” у внутрішній та зовнішній політиці Великої Британії. Феномен “нового лейборизму”.
2. Зовнішня і внутрішня політика Франції (початок 80-х років – до сьогодення).
3. Особливості розвитку ФРН на сучасному етапі.
4. США наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст.ст.

Реферати

Політичні портрети К.Аденауера, В.Брандта, М.Тетчер, Ф.Міттерана, Г.Коля, Т.Блера, Ж.Ширака, Б.Клінтона, Дж.Буша (мол.).

Поняття, терміни, назви: “тетчеризм”, “Фолклендська війна”, “буря в пустелі”, “новий лейборизм”, соціалісти, інтеграція, Маастрихтський договір. Європарламент, Рада Європи, Християнсько-соціальний союз (ХСС), Християнсько-демократичний союз (ХДС), об’єднана Німеччина, ФРН, червоно-зелена коаліція, республіканська партія, демократична парія, Дейтонські угоди, імпічмент, Косівська проблема, стратегічна система протиракетної оборони, тероризм, світова анти-терористична коаліція.

ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Ватлин А.Ю. История Германии в XX веке. – М.: РОССПЕН, 2002. – С. 266-303.
2. Всесвітня історія. Навч. посіб. / Під ред. Б.М.Гончара та ін. – К.: Знання, 2002. – С. 443-446; 454-457; 461-463; 465-470.
3. Іваницька О.П. Новітня історія країн Європи та Америки (1945-2002). – Вінниця: “Фоліант”, 2003. – С. 27-219, 277-328.
4. История новейшего времени стран Европы и Америки: 1945-2002 гг. / Под. ред. Е.Ф.Язькова. – М.: Простор, 2002 – С. 292-298; 300-303; 310-311; 391-416.
5. Міжнародні відносини та зовнішня політика (1980-2000 роки): Підручник / Л.Ф.Гайдуков та ін. – К.: Либідь, 2001. – С. 86-97; 278-293; 314-329.
6. Новейшая история стран Европы и Америки. XX век: учеб. Для студ. высш. учеб. заведений: В 3 ч. / Под ред. А.М.Родригеса и М.В.Пономарева. – М.: Владос, 2001. – Ч. 2.
7. Смирнов В.П. Франция в XX веке. – М.: Дрофа, 2001. – С. 300-335.

Додаткова

8. Арзаканян М. Д. Жак Ширак – пятый президент Пятой республики // Международная жизнь, 1995. – № 7. – С. 70-77.
9. Ахтамазян А.А. Федеративная республика Германия в конце XX века // Новая и новейшая история, 1999. – № 4. – С. 35-50.
10. Коломийцев В.Ф. Франсуа Миттеран: человек и политик // Новая и новейшая история, 1999. – № 1. – С. 163-180.

11. Перегудов С.П. Маргарет Тэтчер // Вопросы истории, 1988. – № 10. – С. 60-83.
12. Перегудов С.П. Отставка Маргарет Тэтчер // Вопросы истории, 1991. – № 10-11.
13. Перегудов С.П. Тэтчер и тэтчеризм. – М.: Наука, 1996.
14. Перегудов С.П. Тони Блэр // Вопросы истории, 2000. – № 1. – С. 64-82.
15. Пивовар С.Ф., Слюсаренко А.Г., Стельмах С.П. Всесвітня історія. 1945-1997. Новітній період. – К.: Академія, 1998. – С. 9-12, 17-18, 32-34, 233-235.
16. Попов В.И. Маргарет Тэтчер: человек и политик. – М.: Международные отношения, 2000.
17. Смирнов В.П. Франция в XX веке. – М.: Дрофа, 2001. – С. 304-333.
18. Смирнов В.П. Франция на исходе XX века // Новая и новейшая история, 2000. – № 2. – С. 49-69.
19. Хома Н.В. Історія держави і права зарубіжних країн. – К.: “Каравелла”, Львів “Новий світ-2000”, 2003. – С. 384-395; 412-418; 428-433; 446-447.

Методичні рекомендації

Відповідаючи на **перше питання**, проаналізуйте зовнішню та внутрішню політику М.Тетчер (1979-1990 рр.). Як Ви розумієте поняття “тетчеризм”? Дайте характеристику політики консерваторів після відставки М.Тетчер, діяльності другого кабінету Дж.Мейджора.

Покажіть еволюцію лейборизму та висвітліть зовнішню та внутрішню політику уряду Т.Блера.

При відповіді на **друге питання** необхідно дати характеристику зовнішній та внутрішній політиці Ф.Міттерана, показати роль Франції в закінченні “холодної війни”, об’єднанні Німеччини, в інтеграційних процесах Західної Європи.

Проаналізуйте процес формування у Франції пост-індустріального суспільства (90-ті роки XX ст.).

Розкажіть про президентські вибори 1995 р. Охарактеризуйте зовнішню та внутрішню політику Жака Ширака.

Висвітлюючи **третє питання**, необхідно розповісти про перші загально-німецькі вибори 1990 р. та їх результати. Покажіть

заходи уряду щодо вирівнювання внутрішнього рівня розвитку східних і західних земель. Проаналізуйте нову розстановку політичних сил в об'єднаній Німеччині.

Охарактеризуйте вибори 1998 р. та перемогу соціал-демократів.

Яку зовнішню та внутрішню політику проводить канцлер Німеччини Герхард Шрьодер?

Яку роль відіграє ФРН в Європейському Союзі, у вирішенні актуальних міжнародних проблем?

Відповідаючи на **четверте питання**, радимо розпочати з висвітлення виборчої кампанії у США 1992 р. та приходу до влади демократів.

Дайте характеристику зовнішній і внутрішній політиці адміністрації Б.Клінтона.

Які були результати виборів 1996 р.? Проаналізуйте партійно-політичну боротьбу у США у другій половині 90-х років ХХ ст.

Охарактеризуйте другий етап президентства Б.Клінтона.

Як проходила виборча компанія 2000 р.? Розкажіть про перемогу республіканців та їх лідера Дж.Буша (мол.). Дайте тлумачення гаслу Дж.Буша “співчуваючого консерватизму”. Охарактеризуйте зовнішню та внутрішню політику Дж.Буша (мол.). Як трагічні події 11 вересня 2001 р. вплинули на подальший розвиток США та політику її керівництва?

Дайте оцінку діям США у військових акціях проти Афганістану та Іраку (2001-2003 рр.).

Питання для самоконтролю

1. В чому суть “тетчеризму”?
2. Які заходи провів уряд М.Тетчер у 1979-1990 рр.? Які їх наслідки?
3. В чому сутність “нового лейборизму”?
4. Які реформи були проведені лейбористським урядом Т.Блера?
5. Як змінилися зовнішня політика Франції з приходом до влади Ж.Ширака?
6. Як відбувалося об'єднання Німеччини? У чому полягав компроміс СРСР з країнами Заходу в цьому питанні?
7. Яку роль відіграє ФРН в сучасних політичних процесах?
8. Які проблеми стоять перед об'єднаною Німеччиною?

9. Які зовнішньополітичні пріоритети Д.Буша-молодшого?
10. Скільки штатів сьогодні входять до складу США?

Навчальні завдання

1. Проаналізуйте зовнішню політику урядів М.Тетчер.
2. Визначте основні риси внутрішньої і зовнішньої політики Т.Блера.
3. Охарактеризуйте основні напрями внутрішньої політики Ф.Міттерана.
4. Дайте оцінку внеску Франції у забезпечення процесу інтеграції. Яка сьогодні її роль у Європейському Союзі?
5. Визначіть особливості розвитку ФРН у 1990-1996 рр. З якими труднощами зіткнулася об'єднана Німеччина?
6. Охарактеризуйте відносини між ФРН і Україною на сучасному етапі.
7. Дайте оцінку зовнішньополітичному і внутрішньополітичному курсу Б.Клінтона.
8. Проаналізуйте українсько-американські відносини на сучасному етапі.

Тематика контрольних робіт

1. Розквіт та занепад Єгипетської держави.
2. Релігія та культура Стародавньої Індії.
3. Греко-перські війни.
4. Триумф грецької культури.
5. Олександр Македонський – полководець і державний діяч.
6. Війни Риму проти Карфагену.
7. Повстання рабів у стародавньому Римі.
8. Військова та державна діяльність Юлія Цезаря.
9. Виникнення християнства.
10. Велике переселення народів та утворення варварських королівств (III – VII ст.).
11. Карл Великий та його імперія (768-814 рр.).
12. Нормандське завоювання Англії та його наслідки.
13. Виникнення Німецького Королівства та утворення “Священної Римської імперії німецької нації”.
14. Хрестові походи.
15. Столітня війна (1337-1453 рр.).
16. Утворення Московської держави (XIV – початок XVI ст.).
17. Гуманізм як ідеологія Відродження.
18. Великі географічні відкриття.
19. Реформація і контрреформація в Європі (XVI – XVII ст.).
20. Нідерландська революція (1566-1609 рр.).
21. Релігійні війни у Франції між католиками і гугенотами (1562-1594 рр.).
22. Тридцятилітня війна (1618-1648 рр.).
23. Роль релігійно-ідеологічного фактора в підготовці Англійської революції середини XVII ст.
24. Ідейно-політична полеміка між індепендентами та левелерами під час Англійської революції середини XVII ст.
25. Протекторат О. Кромвеля (1653-1658 рр.).
26. Війни Людовика XIV (друга пол. XVII ст.).
27. Міжнародні конфлікти у XVIII ст.
28. Основні етапи війни північноамериканських колоній за незалежність.
29. Семилітня війна (1756-1763 рр.).

30. Аграрне питання в період Французької революції кінця XVIII ст.
31. Виникнення і дії першої антифранцузької коаліції (1792-1797 рр.).
32. Внутрішня і зовнішня політика термідоріанського конвенту та Директорії (1794-1799 рр.).
33. Наполеон Бонапарт як полководець в роки Французької революції (1789-1799 рр.).
34. Наполеон Бонапарт як державний діяч (1799-1814 рр.).
35. Плани Наполеона Бонапарта щодо України.
36. Створення та діяльність Священного Союзу (1815-1849 рр.).
37. Об'єднання Італії (друга пол. XIX ст.).
38. Об'єднання Німеччини (друга пол. XIX ст.).
39. Франко-німецька війна (1870-1871 рр.).
40. Особливості економічного та політичного розвитку Великої Британії наприкінці XIX – на початку XX ст.
41. Особливості економічного та політичного розвитку Франції наприкінці XIX – на початку XX ст.
42. Особливості економічного та політичного розвитку Німеччини наприкінці XIX – на початку XX ст.
43. Особливості економічного та політичного розвитку Російської імперії наприкінці XIX – на початку XX ст.
44. Причини прискореного економічного розвитку США після Громадянської війни (1861-1865 рр.) та Реконструкції (1865-1877 рр.).
45. Розвиток науки і техніки у провідних країнах Європи і США, їх вплив на суспільний прогрес.
46. Створення Другого Інтернаціоналу та його місце в соціалістичному русі.
47. Утворення Троїстого Союзу. Причини, дипломатичний процес, наслідки.
48. Утворення франко-російського союзу (1891-1893 рр.) та його роль в міжнародних відносинах.
49. Англо-німецькі колоніальні суперечності наприкінці XIX – на початку XX ст.
50. Англо-бурська війна (1899-1902 рр.) і політика європейських держав.
51. Створення Антанти (1904-1907 рр.).

52. Російсько-японська війна (1904-1905 рр.).
53. Виникнення і розвиток світової авіації (1903-1913 рр.).
54. Роль Австро-Угорщини у розв'язанні Першої світової війни.
55. Причини Першої світової війни та її винуватці.
56. Перша світова війна: воєнна кампанія 1914 р., її цілі та результати.
57. Перша світова війна: воєнна кампанія 1915 р., її цілі і результати.
58. Перша світова війна: воєнна кампанія 1916 р., її цілі і результати.
59. Перша світова війна: хід бойових дій на завершальному етапі війни.
60. Жовтневий переворот в Росії.
61. Втручання іноземних держав у громадянську війну в Росії (1918-1922 рр.).
62. Версальсько-Вашингтонська система.
63. Політика колективної безпеки в Європі. Пакт Бріана-Келлога (1925-1929 рр.).
64. Листопадова революція 1918 р. в Німеччині.
65. Зародження фашистського руху в Італії: причини виникнення, програма, сутність та специфіка.
66. Франклін Делано Рузвельт і його “новий курс” в США.
67. Утворення у Франції Народного фронту, його перемога на виборах та політика уряду Народного фронту.
68. Націонал-соціалізм в Німеччині: від зародження до встановлення і затвердження фашистської диктатури (1919-1939 рр.).
69. Зовнішня політика уряду А. Гітлера в 1933-1939 рр.
70. Зовнішня політика СРСР в 1920-1930-х рр.
71. Напад фашистської Німеччини на Польщу – початок Другої світової війни.
72. Перехід Німеччини в рішучий наступ на Західному фронті і капітуляція Франції (1940 р.).
73. Напад Німеччини на СРСР і крах гітлерівського плану “бліскавичної війни”.
74. Напад Японії на Перл-Харбор і вступ США в Другу світову війну.

75. Створення та діяльність антигітлерівської коаліції (1941-1942 рр.).
76. Німецький окупаційний режим в Європі.
77. Битва на Курській дузі та її історичне значення.
78. Відкриття Другого фронту в Європі та його роль в Другій світовій війні.
79. Розгром мілітаристської Японії – закінчення Другої світової війни.
80. Початок “холодної війни” в міжнародних відносинах, її причини і характер.
81. Встановлення радянського панування в країнах Східної Європи.
82. Розпад колоніальної системи європейських держав.
83. Створення НАТО і Організації Варшавського договору (ОВД).
84. Розкол Німеччини: утворення ФРН і НДР.
85. Тимчасовий режим у Франції (1944-1946 рр.).
86. Порівняльний аналіз конституцій IV і V республік у Франції.
87. Франція в роки президентства Ш. Де Голля (1959-1969 рр.).
88. Внутрішня політика К. Аденауера (1949-1963 рр.).
89. Соціально-економічна політика урядів М. Тетчер.
90. Особливості радянсько-американських відносин в кінці 80-х – на початку 90-х рр. XX ст.
91. Об’єднання Німеччини в 1989-1990 рр.
92. Інтеграційні процеси в Західній Європі (1992 – до сьогодні).

Навчально-методичне видання

ВСЕСВІТНЯ ІСТОРІЯ

Методичні рекомендації
до проведення семінарських занять
для студентів другого курсу
Гуманітарного інституту
факультету психології та соціології
спеціальності 6.040200 “Соціологія”

Укладачі: ЗАХАРЧУК Олег Миколайович
 ЮРЧЕНКО Ольга Андріївна

Підп. до друку 04.02.04. Формат 60x84/16. Папір офс. Офсетний друк. Ум. фарбовідб. 18. Ум. друк. арк.. 3,95. Обл.-вид. арк.. 4,25. Тираж 100 прим. Замовлення № 34-1. Вид. № 38/III.

Видавництво НАУ
03058. Київ-58, проспект Космонавта Комарова, 1

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру ДК № 977 від 05.07.2002